

MOTO – Maaseudun kehittämisen MoniToimikone

Uutta maaseutua rakentamassa

1. UNELMA

Vesurin toiminta-alue on vetovoimainen **välittämisen, yrittämisen ja tekemisen** mallimaaseutu, joka tarjoaa ihmisille **elämänlaatua ja valinnanmahdollisuuksia**.

Vesuri-ryhmä on Jämsän, Jämsänkosken, Keuruun, Korpilahden, Kuhmoisten, Multian ja Petäjäveden kuntien alueella toimiva v. 1997 perustettu maaseudun kehittämissyhdystys. Se on tukenut yli 150 kehittämishankkeen toteutumista ohjelmakausilla 1997 – 1999 ja 2000 - 2007.

Välittäminen pitää sisällään toisen ihmisen arvostamisen, kuuntelemisen ja auttamisen halun. Ihmisten on kiinnostuttava välittämään toisistaan ihan itsekkäistä syistä, sillä kokonaisuuden toimiminen riippuu kaikkein heikoimman lenkin hyvinvoinnista. Olemme monella tapaa riippuvaisia toinen toisistamme - yhteisöstämme - myös omassa lähiympäristössämme. **Yhteisöllisyys** on paitsi tunne kuulumisesta tiettyyn väestö/toimijajoukkoon myös ihmisten yhteistä, oma-ehtoista ja paikallista toimintaa oman asuinalueen elinkelpoisuuden, viihtyisyyden ja identiteetin vahvistamiseksi. Yhteisöllisyyden kehittämisen tavoitteena on luoda alueelle sosiaalisen pääoman kasvun kierre, joka lisää henkistä hyvinvointia ja tukee luottamuksellisen ilmapiirin ja sitä kautta **aidon yhteistyön** syntymistä, mikä tukee myös yrittäjyyden kasvua. Aidossa yhteistyössä sen osapuolet arvostavat toisiaan ja saavat yhteistoiminnasta myös sosiaalista tyydytystä. Yhteistyöstä saatava taloudellinen hyöty kyetään jakamaan yhteisymmärryksessä (win-win-periaate).

Yrittäminen ja tekeminen: Älä yritä vaan tee, komensi eräs pitkän linjan yrittäjä. Molemmat ovat arvostettavia asioita – ilman yrittämistä ei tule tekoja, mutta jos teot jäävät aina yrittämisen asteelle, ei synny tuloksia. Tekemisen filosofia ei sulje pois haaveilua ja toivomista vaan on niiden toimeenpanija. Tekeminen on käytännönläheistä toimintaa, jonka tulokset ovat mitattavissa tai koettavissa.

Mallimaaseutu–käsite pitää sisällään Vesuri-ryhmän vanhan ohjelmakauden moton ”Tahto – tunto - taito”. Tahdomme asua, elää ja yrittää kotiseudullamme, tunnemme siitä ylpeyttä ja osaamme kehittää kotiseutuamme yhteistyössä eteenpäin ja välttää kehittämisen sudenkuopat. Uskomme omiin kykyihimme ja voimme siis antaa mallia muillekin.

Elämänlaatu on subjektiivinen käsite, joka pitää sisällään ihmisen elämän eri osat. Elämänlaatua luovat turvallisuus ja terveys, vuorovaikutus ja tiedonsaataavuus, vaikutus- ja valinnanmahdollisuudet, yksilöllisten tarpeiden toteuttaminen ja niiden yhteensovittaminen yhteisön tarpeiden kanssa, alueellinen ja yksilöllinen tasa-arvoisuus sekä kestävä kehityksen toteutuminen ihmisten arkipäivässä. Maaseudulla arjen sujuvuus on yksi elämänlaatua mittaava tekijä, jonka tutkimuksen työkaluna on läheisyyden ekonomia. Nykyisin käytettyjä elämänlaadun mittareita ovat mm. kyky hallita stressiä ja omaa ajankäyttöä. Koska elämänlaatu on tunnetila, sen mittaaminen ulkoisilla mittareilla on hyvin vaikeaa. Laadukas elämä ei välttämättä vaadi komeita ulkoisia puitteita vaan henkistä hyvinvointia ja perustarpeiden tyydyttymistä (ruoka, juoma, suoja, yhteisö).

Valinnanmahdollisuudet: Maaseudun hyvinvointi riippuu ihmisten valinnoista. Nykyinen keskittymiskehitys katkeaa, jos riittävän monet ihmiset valitsevat maaseudulla asumisen, yrittämisen ja vaikuttamisen. Jotta maaseutu on varteenotettava vaihtoehto, pitää sen kehittää ja tarjota julkisesti monimuotoisia elämisen ja yrittämisen muotoja. Paikallisyhteisöjen tuki ja kannustus ovat niin maaseudulla kuin kaupungeissa kehittämisen suurin voima.

2. TAVOITE

Elinvoimainen maaseutu – aktiiviset ihmiset – osaavat yritykset

Elinvoimainen maaseutu on kilpailukykyinen vaihtoehto asumiselle ja yrittämiselle. Elinvoimaisuus edellyttää kasvua ja kehittymistä tai vähintään kutistumis-/kurjistumiskehityksen hidastumista.

Elinvoimaisuuteen sisältyy

- kehittyvät elinkeinot
- toimiva perusasutus ja – palvelut
- omatoimisuuspotentiaali ja sen käyttö
- yhteistoiminnan uudet ja perinteiset muodot
- tietotalouden hyödyntäminen, tietojen ja taitojen levittäminen, elinikäinen oppiminen
- sallivuus, muiden ihmisten, ikäryhmien ja kulttuurien hyväksyntä.

3. TOIMINTATAVAT JA TYÖKALUT

Yhteistyöstä elinvoimaa – eri toimijoiden voimien yhdistäminen yhteiseksi hyväksi.

Kaikki kehittyminen lähtee ihmisistä, heidän tahdostaan, tarpeistaan sekä tavoitteistaan. Maaseudun kehittämiseen vaikuttavat paitsi siellä asuvat ja yrittävät ihmiset myös mm. loma-asukkaat ja vierailijat, maaseudun raaka-aineita käyttävät ja jalostavat yritykset sekä maaseudusta elämyksiä ja luonnonrauhaa kaipaavat tahot. Eri ikä- ja väestöryhmillä on kehittämisen suhteen omat mielenkiinnon kohteensa. Näiden erilaisten ihmisten kehittämistarpeet ja tahdonilmaukset on kerätty tähän ohjelmaan, joka on omaehtoisen kehittämisen ja yhteistyön väline.

Ohjelmakaudella 2007 – 2013 kehittämisen painopiste on yritys- ja elinkeinotoiminnan kehittämisessä. Uskomme siihen, että yrittäjän tärkein taustavoima on oma paikallisyhteisö, joka luo asiakkuuksia, tuottaa palveluja, kehittää toimintaympäristöä ja tukee yrittäjän jaksamista, ja kannustamme tämän yhteistyön kehittämiseen. Toiminnan on vastattava riipeästi yrittäjien tarpeisiin. Keski-Suomen maakuntasuunnitelmassa pääpaino on kasvuhakuisten yritysten kehittämisessä. Vesuri-ryhmän tehtävä on kannustaa pienyrittäjiä kasvattamaan ja kehittämään toimintansa laatua, mutta arvostamme myös ”elämäntapayrittäjäyyttä”, jossa pääpaino on ”toimeen tulemisessa”.

Jatkamme myös alueemme kehittämistä entistä vastaanottavammaksi, omatoimisemmaksi, viihtyisämmäksi ja virikkeellisemmäksi sekä pyrimme huolehtimaan palvelujen tarjoamisesta ja saataavuudesta. Erityisenä haasteena on lasten ja nuorten tarpeiden huomioon ottaminen ja saaminen mukaan yhteisöjen jäseneksi sekä vanhusväestön tukipalvelujen kehittäminen.

Kehittämisen työkaluna on

1) **Eri toimijoiden välisen yhteistyön ja tiedonkulun tiivistäminen**

- Toimijoiden välisten kohtaamisten helpottaminen ja lisääminen
- Luulemisesta kuulemisen kautta ymmärtämiseen
- ”Kaikki voittaa” -periaatteen noudattaminen niin hankkeissa kuin muussa yhteistoiminnassa.
- Uusien ja vanhojen yhteistyömallien luominen ja kehittäminen.

2) **Rohkeat luovat ongelmanratkaisut ja aktiivinen älyllinen uteliaisuus**

- Luovuus on ihmisen kyky tuottaa uutta ja ennalta aavistamatonta ja innovatiivisuus on kyky tuottaa organisaatiolle uusia ja hyödyllisiä muutoksia. Innovatiivisuus ja

luovuus ovat kehittämisen ydinkäsitteitä. Ilman luovuutta toistelemme vanhoja asioita vanhoilla toimintatavoilla.

- Kiinnostus ja avoimuus uusille vaikutteille, aktiivinen kokemusten metsästys ja niiden parastaminen omalle alueelle sopiviksi ovat kehittämisen menestystekijöitä. Kansainvälistyminen on yksi tie maaseudun menestykseen.
- Rohkeus katsoa ikäviäkin tosiasioita silmiin ja reagoida kulloisenkin tilanteen vaatimalla tavalla on kehittymisen ehto.

4. TOIMINTALINJAT, TEEMAT JA HANKKEIDEN VALINTAKRITEERIT

Kehittämisohjelma jakautuu seuraaviin toimintalinjoihin:

- I Matkailuun liittyvät toiminnot (matkailu, elintarvike, käsityöläisyys, luova toimiala)
  - 40 % ohjelmakehyksestä (alustava toimintalinja 3 / Suomen maaseutuohjelma)
- II Bioperusteiset elinkeinotoiminnot (maa- ja metsätalous, ympäristöyrittäjyys, energiayrittäjyys)
  - 5 % ohjelmakehyksestä (alustava toimintalinja 1 ja 2 / Suomen maaseutuohjelma)
- III Palvelut (palvelujen järjestäminen, sopimuksellisuus, logistiikkapalvelut)
  - 25 % ohjelmakehyksestä (alustava toimintalinja 3 ja 4 / Suomen maaseutuohjelma)
- IV Yhteisöllisyys ja asuminen
  - 30 % ohjelmakehyksestä (alustava toimintalinja 4 / Suomen maaseutuohjelma)

Ohjelmassa läpikäyvinä teemoina ovat

- Yhteistyö ja yhteisöllisyys
- Yrittäjyys - elinkeinollisuus
- Osaaminen – oppiminen
- Parastaminen (hyvien käytäntöjen ”varastaminen” ja parantaminen)
- Eri väestö- ja ikäryhmien tasavertainen osallistuminen
- Ympäristövastuullisuus.

Hankkeiden valintakriteerit ja menettelyt:

Rahoitettavien hankkeiden valinnassa tullaan käyttämään kulloinkin käytetyn rahoituskanavan valittavia rahoituskriteerejä. Leader -rahoitteisen hankkeen valintakriteerit tulevat olemaan samat kuin mitä Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa Leader-hankkeiden kriteereistä on todettu:

- paikallislähtöisyys ja alhaalta - ylöspäin -periaatteen toteuttaminen
- hanke toteuttaa ohjelmaa ja täyttää sille asetetut valintakriteerit
- hankkeen pääasiallinen hyöty kohdistuu maaseutualueelle
- tasa-arvotavoitteiden toteuttaminen, huomioiden erityisesti maaseudun nuorten elinolojen ja/tai yrittäjyysvalmiuksien tukeminen
- riittävä yksityinen rahoitusosuus ja hankkeen aikaisen rahoituksen riittävyys
- positiivinen vaikutus työllisyyteen, elinkeinotoimintaan ja/tai maaseudun asukkaiden elinoloihin
- edistää yhteistyötä, verkostoitumista ja sosiaalista pääomaa
- alueen asukkaiden, yrittäjien, yhteisöjen ja/tai järjestöjen osaamisen kasvaminen
- kestävä kehityksen toteutuminen
- hankkeen myötä syntyy uusia ratkaisuja, ideoita tai käytäntöjä

Kansainvälisten hankkeiden valintakriteerit:

- tukea merkittävästi ohjelman painopisteitä ja toimenpidekokonaisuuksia
- kehittää mukana olevien toimijoiden alueiden välisiä tai kansainvälisiä yhteistyövalmiuksia
- hankkeella on positiivisia vaikutuksia työllisyyteen, elinkeinotoimintaan tai yhteisöllisyyteen
- lisätä toimijoiden, etenkin nuorten, kiinnostusta ja innostusta oman kotiseutunsa kehittämiseen
- edistää alueen tuotteiden ja palveluiden menekkiä ja tunnettuutta maailmalla
- alueellisuus tai kansainvälisyys tuo hankkeelle lisäarvoa, jota ei muuten saavutettaisi

5. OHJELMAN RAHOITUSSUUNNITELMA

Alustava ohjelmakehys vuosille 2007 – 2013 on 6,5 miljoonaa euroa. Rahoituskehystä ja -suunnitelmaa tarkennetaan vuoden 2006 aikana mm. Suomen maaseutuohjelman toimintalinjojen mukaisesti.

Kunta	Väkiluku 31.12.2004	kuntaraha 2,5 €/v	EU+valtio 10 €/v	julkisraha yht. €/v	yksityinen €/v	Ohjelma €/vuosi	Ohjelma € yht.
Jämsä	16382	40 955	163 820	204 775	110 263	315 038	2 205 269
1.1.2007							
Jämsänkoski	7524	18 810	75 240	94 050	50 642	144 692	1 012 846
Keuruu	11260	28 150	112 600	140 750	75 788	216 538	1 515 769
Korpilahti	4985	12 463	49 850	62 313	33 553	95 865	671 058
Kuhmoinen	2838	7 095	28 380	35 475	19 102	54 577	382 038
Multia	2036	5 090	20 360	25 450	13 704	39 154	274 077
Petäjävesi	3682	10 505	42 020	52 525	28 283	80 808	565 656
Yhteensä	48707	123 068	492 270	615 338	331 336	946 673	6 626 714

6. MENESTYSTEKIJÄT JA NIIDEN HYÖDYNTÄMINEN

Toiminta-alueemme vahvuuksia ovat **maaseutumaisuus** – luonto, rauhallisuus, turvallisuus – sekä **ihmisten ystävällisyys** ja **sitoutuneisuus** kotiseudun kehittämiseen. Nämä em. seikat ovat myös useissa tutkimuksissa tulkittu kuvaavan parhaiten ihmisten viihtyvyyttä (Kainulainen, 2004) ja ovat nousseet vahvasti esiin niin edellisten ohjelmakausien hanketoiminnassa kuin tulevisissa kehittämissuunnitelmissa.

Vesuri-alueen ongelmina ovat **väestökato**, **epäedullinen väestörakenne** sekä korkea **työttömyysaste**. Vesuri-kuntien **työpaikkaomavaraisuus** on kuitenkin kohtuullisen hyvä, esim. metallialan ammattilaisista on jo pula. Työmahdollisuuksien kehittäminen rakentuu **pienyrittäjyyden**, erityisesti **hyvinvointi-, palvelu- ja matkailuelinkeinojen**, ympärille. Lisäksi alueemme kehittämiskohteiksi nousivat perusmaatilatalous, bioenergia, ympäristöala, käsityöläisyys ja luovan alan yrittäjyys. Suurin osa alueemme pienyrittäjistä ei ole kiinnostunut laajentamaan toimintansa volyyymiä. Heille riittää oman perheen toimeentulon hankkiminen, työnantajavelvollisuudet eivät houkuta. Sen sijaan oman **toiminnan laadun** kehittäminen ja esim. **uusien tuotteiden ja palvelujen** kehittäminen kiinnostaa samoin kuin uusien markkinoiden löytäminen.

Elinkeinojen kehittäminen kasvuhakuisten veturiyritysten kautta on käyttökelpoinen kehitystie, samoin tasa-arvoisten yrittäjien löyhien yhteenliittymien kehittäminen ja kasvun (tuotantovolyymi, toimitusvarmuus) hakeminen tämän yhteistyön avulla. Yrittäjien lisäksi myös kolmannen sektorin toimijat lisäävät työllistävyyttään. Esim. palvelurakenteen kehittäminen sopimuksellisuuden perusteella nostaa yhdistykset varteen otettaviksi palvelujen tuottajiksi.

Maallemuuton mahdollistaminen on tärkeää – tupia ja tontteja vuokralle/myyntiin, henkinen ilmapiiri vastaanottavaksi ja niin olemassa olevat kuin tulevat palvelut esille! Vesuri-alueen **sijainti** ja kulkuyhteydet ovat hyvät paikallistieverkkoa lukuun ottamatta. Työmatkaliikenne tulee lisääntymään ja kaksisuuntaisuus suhteessa maakuntakeskukseen korostuu. ”Kauluskunnat”, Petäjävesi ja Korpilahti, ovat Jyväskylän kasvukeskuksen välittömässä vaikutuspiirissä.

Kuntatalouksien kiristyminen uhkaa palvelujen heikentymisellä ja maaseudun houkuttavuuden vähenemisellä. Menestystekijöihin on siis tartuttava napakasti ja ryhdyttävä toimiin! Tarvitsemme avarakatseisuutta, rohkeutta ja suvaitsevaisuutta sekä uskoa yhteiseen tulevaisuuteen. Keskeinen asia maaseudun elävänä säilyttämisessä on työpaikkojen turvaaminen ja uusien luominen. Osaavat ihmiset ovat maaseudun tärkein voimavara!

Valtakunnallisten megatrendien tunteminen on tärkeää. Se auttaa niihin reagoimisessa ja alueellisessa erikoistumisessa. Megatrendeistä kiistattomimpia ovat globalisaation eteneminen ja teknologian kehittyminen. Taulukossa 1 on esitetty ne toimialat, jotka olisi erityisesti syytä huomioida, kun tulevaisuudessa mietimme rahoitettavia yritys- ja kehittämishankkeita. Vesurin toiminta-alueella matkailun ja hyvinvoinnin kehittyminen painottuu keskimääräistä enemmän.

Aluetyyppi	Merkitys	1. tärkein	2. tärkein	3. tärkein	Nopeimmin kasvaa
Keskukset		hyvinvointi	IT- ja viestintä	logistiikka	hyvinvointi
Vuorovaikutusalue (Jämsä)		hyvinvointi	IT- ja viestintä	logistiikka	IT- ja viestintä
Ydinmaaseutu (Korpilahti Keuruu, Petäjävesi)		elintarvike	matkailu	mekaaninen puu	hyvinvointi
Harvaan asuttu maaseutu (Jämsänkoski, Kuhmoinen, Multia)		matkailu	elintarvike	mekaaninen puu	hyvinvointi

Taulukko 1. Tärkeimmät työllistävät klusterit, mukaillen MATUKA:a (Myllylä & Linturi, 2005).

A. Matkailu

Tavoite: Ammattitaitoisesti, turvallisesti ja luotettavasti toteutetut tapahtumat ja käyntikohteet matkailun veturiksi!

Maaseudulla tapahtuva matkailu mielletään usein perheiden omatoimimatkailuksi: mökki vuokralle ja luonnon rauhasta nauttimaan ja/tai paikkakunnan nähtävyyksiä katselemaan. Kyseisen lomamuodon kiinnostavuutta alueellamme on vähentänyt tylsyys – tieto toimintamahdollisuuksista ei ole aina tavoittanut matkailijoita eivätkä yrittäjätkään tunne/osaa/ennätä käyttää alueen mahdollisuuksia hyväksi. Vesuri-ryhmän toiminta-alue tarjoaa kuitenkin juuri tälle ryhmälle ”yksilömatkailijan paratiisia” - luonnonkauneutta, laadukasta majoitusta ja palveluja, tapahtumia ja nähtävyyksiä, tekemistä ja kokemista kaikenikäisille. Lisäksi Himoksen kehittyvä matkakeskus luo mahdollisuuksia ohjelmopalvelujen kehittämiseksi ja matkailuelinkeinon ympärivuotisuudelle. Majoitus- ja ateriapalvelujen lisäksi matkailijat käyttävät paikkakunnan kauppa-, huolto-asema-, kampaamo- ym. palveluita, ostavat matkamuistotuotteita ja osallistuvat kulttuuri- ja urheilutapahtumien tukemiseen.

Ohjelmassa panostetaan erityisesti seuraaviin matkailun kehittämiskohteisiin:

- Asiakaslähtöinen tuotteistaminen – ohjelmalvelut, matkamuistotuotteet, ateria- ja elämyspalvelut
- Tuoteturvallisuus
- Tiedottaminen ja markkinointi
- Sähköiset markkinapaikat ja teknisten apuvälineiden käyttö (maakunnallinen hanke)
- Liiketaloudellinen osaaminen – budjetointi, hinnoittelu

Matkailuyritysten on syytä kiinnittää huomiota *asiakkaita kiinnostavien tuotteiden ja tuotepakettien kehittämiseen sekä erilaisten palveluiden saatavuuden kehittämiseen*. Hyvänä apuna tuotekehityksessä ja palvelujen tuottamisessa ovat matkailupalveluita myyvät organisaatiot, oman lähiympäristön yhdistykset ja yrittäjaverkko. Tavoitteena on oltava kaikilla osa-alueilla maksavaa asiakasta tyydyttävä ja elämyksellinen, pysyvän muistijäljen jättävä palvelukokonaisuus. Tunne asiakkaasi – luota yhteistyöverkkoosi!

Turvallisuusasiat ovat kehittämistoimien kärkipäässä, etenkin ohjelmalveluiden ja -tuotteiden, sekä tuoteturvallisuuden kehittäminen maasto- ja vesistöpalveluissa. Laajempaa kehittämistä vaativia aloja ovat kulttuuripalvelut (sisältää perhematkailun) ja hyvinvointipalvelut (well-being). Markkinoinnin ja myynnin kehittämisessä sähköiset varauskanavat ovat tärkeässä asemassa, mutta myös tiedon leviäminen/levittäminen koko palveluketjussa on osa perusmarkkinointia. Osaamisen ja eritoten liiketaloudellinen osaamisen kehittäminen tulee myös olemaan suuressa roolissa, esimerkiksi MEK:in Laatu 1000 kautta.

Maaseutumatkailun tulevaisuuden teemoja on esitetty laajemmin Keski-Suomen Maaseutu-matkailun teemaohjelmassa (www.matkamaalle.com), jota omalta osaltamme noudatamme. Kehittämistyötä on tehty monessa kerroksessa: maakunnallisissa hankkeissa (teemaohjelma, MAAMA-hanke) on toteutettu suoraluemarkkinointia, kehitetty laatujärjestelmiä ja sähköisiä varauspaikkoja. Vesuri-alueella on kerätty erilaisia tuotteita paketeiksi (MAPA-hanke) ja pienalueilla toimijat ovat rakentaneet erilaisia tapahtumia ja käyntikohteita matkailuyritysten vetovoimatekijöiksi. Vastaava työnjako jatkuu ohjelmakaudella 2007 – 2013. Yhteistyötä ohjelman toteuttamisessa tehdään em. toimijoiden lisäksi alueen kehittämissyhtiöiden, koulutusorganisaatioiden ja matkatoimistojen kanssa (Jämsek, KeuLink, Jykes, Keuruun matkailu ja Jyväskylään!).

B. Elintarvikeala

Tavoite: Kasvavassa myyntiverkossa laadukkaita herkkutuotteita lähiraaka-aineista niin turistien kuin paikallisasukkaiden makuhermoja kutkuttamaan.

Elintarviketeollisuus on Suomen neljänneksi suurin teollisuuden ala, jonka raaka-aineista 85 % tulee kotimaasta. Ulkomaisen raaka-aineen määrä kuitenkin kasvaa ja suurvalmistajat karsivat tuotesortimenttia. Se antaa pienjalostajille mahdollisuuden panostaa laadukkaiden lähiraaka-aineista valmistettujen terveellisten ja herkullisten elintarvikkeiden valmistukseen ja markkinointiin.

Suurin osa elintarvikeyrityksistä on pieniä mikroyrityksiä, joissa ongelmina ovat yksin toimiminen, tuotantomäärien vähäisyys, myyntiverkoston ja kuljetusjärjestelmien puuttuminen sekä osaamiseen liittyvät heikkoudet. Alkutuotannon monimuotoisuus on rikkaus ja tulevaisuudessa olisikin kehitettävä *laadukkaita jatkojalosteita* mm. paikallisten matkailuyrittäjien tarpeisiin. Esimerkiksi jakeluautoyrittäjä voisi toimia monitoimiyrittäjänä, jolloin hän hoitaisi myös kuntien ruokapalvelukuljetukset tai muuta vastaavaa. Parhaimmillaan lähielintarvike on osa elämyspalvelutuotetta.

Nykyisen Keski-Suomen elintarvikeohjelman teemat tulevat säilymään (www.ruokacentria.com).

Panostamme laadun lisäksi

- Elintarvikkeiden jäljitettävyyteen, lähiruoka-ajatteluun,
- Luomu-tuotteisiin, erikoistuotteisiin (mm. terveystuotteet ja herkkutuotteet) ja biotekniikkaan.
- Tuotteiden saatavuuden ja jakelujärjestelmän kehittämiseen sekä
- Asiakasnäkökulman huomioon ottaminen jalosteiden kehittämisessä.

Kehittämistyötä on tehty teemaohjelman lisäksi alueellisesti ELKE- ja MARKE-hankkeiden tuella. Alueen jalostus-, matkailu- ja kauppa-alan yritysten lisäksi teemme yhteistyötä Jyväskylän ravitsemusalan oppilaitosten sekä Jämsän seudun koulutuskeskuksen ja tulevan maakunnallisen teemaohjelman kanssa.

C. Käsityöläisyys

Tavoite: Harrastuksesta elinkeinoksi – osaamiset euroiksi – lähialueen tuotteet matkailijan iloksi.

Käsityöläisyys on paikoittain hyvin tärkeä toimiala, erityisesti Kuhmoinen ja Petäjävesi ovat tunnettuja käsityöläispitäjiä. Käsityöläisyyden ongelmat ovat osin samoja kuin elintarviketuotannossa: tuotannon ja tuotekehityksen vähäisyys, jakelu- ja myyntiverkoston olemattomuus, yhteistyöverkkojen harvuus. Luovuus on yrittäjien voimavara ja turha vaatimattomuus kehittymisen este.

Kehittyvä maaseutumatkailu luo edellytyksiä käsityötuotteiden markkinoinnin ja myynnin kehittämiseksi. Matkailijat haluavat ostaa jotain paikallista ja uniikkia! Käsityöläisten kannattaa tehdä yhteistyötä matkailun lisäksi myös pk-elintarvikealan kanssa. Käsityöyritykset ovat usein mikropieniä ”harrastuksesta elinkeinoksi” –tyyppisiä naisyrityksiä, jotka tarvitsevat tukea toiminnan elinkeinolistamisessa sekä liiketaloustoiminnoissa.

Kehittämisen painopisteitä ovat

- osaamisen, rohkeuden ja yhteistyön lisääminen käsityöalan toimijoiden keskuudessa.

Näitä ovat yrittäjien lisäksi Keski-Suomen käsityö- ja taideteollisuusoppilaitos, Kuhmoisten Käden-taitajat ry ja muut suoramyyntipisteet. ALMA-ohjelmakaudella kehittämistoimia on toteutunut harmillisen vähän.

D. Luova toimiala

Tavoite: Rohkeus ja luovuus auttavat löytämään tekemisen ilon!

Luova toimiala pitää sisällään kaiken sen elinkeinollisen toiminnan, joka uudistuu, käyttää hyväkseen luovaa ongelmaratkaisua ja aidosti innovatiivisia työkaluja. Perinteisen käsityksen mukaan luova toimiala tarkoittaa vain taide- ja käsityöaloja. Laajennetun käsityksen mukaan luovaan toimialaan voi sisältyä lisäksi mm. elämyspalveluja, yritysten hallinto- ja tietotekniikkapalveluja sekä muita teknisiä, sosiaalisia ja sivistyksellisiä innovaatioita.

Innovatiivisuus ja luovuus ovat ydinkäsitteitä strategisessa johtamisessa. Pekka Himasen mukaan luovan työn kulttuurissa tarvitaan luovaa intohimoa, rikastavaa yhteisöä ja rohkeutta unelmoida. ”Johtajien tulee asettaa kunnianhimoisia päämääriä, jotka aiheuttavat yhteistä innostusta. Luova työ energisoi ihmisiä. Rikastava yhteisö innostuu ja innostaa toisiaan. Yksilö tuntee olevansa osana isompaa kokonaisuutta, joka on kiinnostunut samasta asiasta. Yhteisö pallotelee ideoilla – antaa ja ottaa syöttöjä vastaan”, maalaili Himanen. Luovan toimialan kehittämisessä korostuukin yhteisön vaikutus yritysten toimintaan ja tuotteiden/palvelujen kehittämiseen.

Luovaan toimialaan kuuluu myös ”kylähulluus” – paikalliskulttuurin ja – perinteen sekä yhteisöjen hyödyntäminen. Maaseudulla järjestettävät tapahtumat ja perinteisten työmenetelmien opettaminen

jälkipolville olisi yksi keino tuottaa maaseutumatkailuun sisältöä, esim. ”Päivä Mummolassa” -tuote, jossa vuollaan puu-ukkoja, sahataan, leivotaan ja hoidetaan eläimiä. Matkailun elämyspalveluissa trendi on suuntautumassa konevoimilla jylläämisestä omien fyysisten rajojen etsimiseen ja elämysten kokemiseen, mikä edelleen tukee luovan toimialan kehittymistä.

Kehittämisen painopisteitä ovat

- Luovan alan toimijoiden verkoston kehittäminen
- Luovuuden valjastaminen elinkeinojen kehittämisen veturiksi
- Rohkeuden ja uutta luovan toiminta-tavan arvostuksen kasvattaminen
- Luovan alan työkalujen käyttöosaamisen lisääminen.

Luovan alan toimijat ovat koonneet joukkojaan ohjelmakaudella 2000 – 2006 mm. Luovan pajan ympärille (www.luovapaja.fi), joka on Keski-Suomen liiton ja Jyväskylän Ammattikorkeakoulun käynnistämä kehittämisshanke. Luovan alan kehittäminen on alkumetreillään ja kehittymisnäkömät ovat hurjat – edes mielikuvitus ei ole rajana.

E. Monipuolinen maatilatalous ja bioyrittäjyys

Tavoite: Suomen parhaiten sopeutuvat, jaksavat ja taitavat bioyrittäjät löytyvät meiltä!

Maataloudessa muutokset jatkuvat. Lähes 40 % tiloista muuttaa toimintamalliaan lähivuosina. Maatilojen lukumäärä vähenee edelleen huomattavasti suurten ikäluokkien tullessa eläkeikään vuosikymmenen lopulla, mutta viljelty kokonaispeltoala pysyy likimain ennallaan. Kaikilla tuotantoaloilla tilakoon voimakas kasvu näkyy tilojen välisen yhteistyön lisääntymisenä ja lisätövoiman palkkaamisena. Toisaalta lähivuosina lisääntyy myös tilan ulkopuolella työssäkäynti ja monialayrittäjyys, mikä sekin asettaa lisähaasteita yrittäjien jaksamiselle.

Tulevaisuuden näkevät valoisimpana maitotilalliset, joiden yhtenä haasteena on varmistaa riittävän ja laadukkaan tilapäisavun tai urakointipalvelun saaminen kiireaikoina. Yrittäjien välinen yhteistyö ja koneurakointi mm. lannanlevityksessä, rehunteossa ja viljanviljelyn eri vaiheissa lisääntyy edelleen. Alueella on vahvaa kiinnostusta kehittää uusien jäsenmaiden (erityisesti Viro) maataloutta ja raaka-aineiden jalostusta.

Kylä- ja perinnemaisemat, rantaniityt ja hakamaat ovat perinteistä maaseutumaisemaa, joita on myös alueellisten ympäristökeskusten mielestä vaalittava. Ympäristö- ja maisemanhoitotöitä voitaisiin uudelleen organisoida sopimuksellisuuden periaatteiden mukaisesti. Tällöin ympäristöhoidollisista toimista avautuisi mahdollisuus myös yrittäjyyteen tai palkkatöihin. Luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen maisemanhoidollisesti tarjoaa mahdollisuuksia myös yrittäjien ja yhdistysten väliselle yhteistyölle.

Kehittämisen painopisteitä ovat:

- yrittäjien yhteistyön kehittäminen ja yhteistoimintaan kannustaminen myös kansainvälisissä yhteyksissä
- yrittäjien jaksamisen tukeminen
- bioalan tiedon levittäminen ja kokeiluihin kannustaminen
- bioalan yrittäjien, alueen yhdistysten ja viranomaistahojen yhteistyön kehittäminen mm. sopimuksellisuuteen perustuen.

Alan kehittämisessä tehdään yhteistyötä lisäksi kuntien ja maakuntatason maaseutuelinkeinoviranomaisten, ympäristötoimijoiden ja metsäasiantuntijoiden kanssa. Bioyrittäjyys ja maati-

layrittäjien jaksaminen olivat tapetilla jo POMO-kaudella ja tarvitsisivat lisäpanostusta uudella ohjelmakaudella.

F. Bioenergia

Tavoite: Keski-Suomi päästöoikeuksien nettomyyjäksi.

Metsän ja bioenergian varaan rakennettavaa yritystoimintaa on pyritty kehittämään koko EU-aika. Uskomme, että uudella ohjelmakaudella bioenergiayrittäjyys sekä sopimuksellisuuteen perustuva ympäristöyrittäjyys nitkahtavat eteenpäin.

Mediassa ovat vuoroin poliitikot ja vuoroin energiayhtiöiden edustajat hehkuttaneet bioenergian loistavasta tulevaisuudesta. Turpeen energiaveroa jo alennettiin, joten myös valtiovalta on osoittanut orastavaa myötätuntoa bioenergia-alaa kohtaan. Valtiovallan päätöksiä odotetaan myös ns. energijätteen polton mahdollisuudesta lähellä jätteen syntysijoja.

Keski-Suomessa on hyvät mahdollisuudet perinteisellä bioenergia-alalla. Metsähakkuiden jäljiltä metsiin jää paljon energiaksi kelpaavaa orgaanista materiaalia ja karjatalouden vähentäminen vapauttaa peltopinta-alaa energiatuotantoon (ruokohelpi, vilja ja paju). Jämsän Kaipolan hakekentälle on juuri tehty lisäinvestointeja ja nykyisin haketta tuodaan Kaipolan hakesiiloihin jo 150 kilometrin säteeltä. Pellettituotanto ja bioenergian käytön kehittäminen on keskittynyt Keuruu-Multian alueelle ja se antaa mahdollisuuksia kehittää myös pientalouksien bioenergian käyttöä. Päästöoikeuksista käyty kauppa on nostanut keinotekoisesti sähkön hintaa Suomessakin, joten uusiutuvat energiamuodot ovat nousemassa yhä kannattavammiksi.

Metsä- ja energia-alan eripuraisuus huokuu asiantuntijoiden lausunnoissa. Metsäteollisuuden mukaan puun käyttö energialähteenä vaarantaa paperiteollisuuden kotimaisen raaka-aine saannin ja vastaavasti turveteollisuus haluaa yhä suurempia tukia ja lisäpäästöoikeuksia itselleen (KSML 13.9.2005). Suurin kysymys maaseudun kannalta on se, miten energiaverotus kehittyy, mitkä energiamuodot tulevat saamaan tukia ja mikä valitaan kansallisen energiapolitiikan suuntaviivoiksi. Uusi energiapoliittinen linjaus lähtee siitä, etteivät valtion energiasta saamat tulot ainakaan vähene. Suomen vuoden 2006 budjetissa ei ole tulossa lisätukia uusiutuville energiamuodoille (KSML 27.8.2005).

Toimenpiteet suuntautuvat

- Uusiutuvien energiamuotojen käytön, keruun ja jalostuksen lisäämiseen.
- Yrittäjien yhteistyön ja osaamisen kehittämiseen.
- Kuntien ja suuryritysten energiapoliittisiin valintoihin vaikuttamiseen.

Yhteistyötä tehdään yritysten ja kehittämissyhtiöiden lisäksi metsä- ja ympäristöalan neuvonta-, koulutus- ja viranomaisorganisaatioiden kanssa.

G. Ympäristöala

Tavoite: Ympäristövastuullisuus arkipäivän asiaksi.

Ympäristöasiat nähdään EU:ssa pitkälti ihmisen näkökulmasta. Teoriassa ympäristöasiat otetaan suhteellisen hyvin huomioon kaikilla toimialoilla (YVA-menettelyt ym.). Olisi toivottavaa, että ihmiset suhtautuisivat myönteisesti luontoarvoihin ja kantaisivat vastuunsa elinympäristönsä hoitamisesta. Olennaista on ihmisten toimien ja ympäristönäkökohtien yhteensovittaminen arkipäivän ratkaisuisissa.

Maaseudulla luonto on aina ollut lähellä ihmistä. Viime vuosikymmeninä suhtautuminen luontoon on muuttunut ja samanaikaisesti myös maaseudun rakennemuutos on ollut nopeaa. Tulevaisuudessa onkin yhä tärkeämpää löytää tasapaino kilpailukykyisen maatalouden ja ympäristöasioiden välillä. Tilojen määrä on vähentynyt, tilakoot ovat kasvaneet ja tilat joutuvat erikoistumaan. Tällöin myös maatilojen ympäristö ja eliöstö muuttuu yksipuolisemmaksi. Yhä harvemmin näkee eläimiä laituksilla tai hiekkatien varren niittyjen kukkaloistoa. Lajien monimuotoisuus eli biodiversiteetti on vähentynyt.

Kyläsuunnitelmiin sisällytettävillä suunnitelmilla (mm. vesistöjen käyttö- ja hoitosuunnitelmat) kyettäisiin säilyttämään perinne- ja kulttuurimaisemia. Kiinnostus siististä ja hyvin ympäristöään hoitavasta kylästä kasvaisi ja ihmiset saattaisivat kiinnostua rakentamaan kylälle kakkosasuntonsa tai jopa muuttamaan pois kaupungin oravanpyörästä. Uudisasutuksen sekä myös olemassa olevien haja-asutusalueiden jätevesihuollon kehittämistarpeet olisi selvitettävä ja ratkaistava lähivuosina. Maaseudulle rakentamisen ongelmia on alueellamme pohdittu mm. Uusi Kylä-hankkeen rypäleky-lämällissä, joka tuonee vastauksia myös näihin em. seikkoihin.

Toimenpiteitä:

- Ympäristötietouden ja – vastuullisuuden lisääminen
- Kylämaisemien ja vesistöjen kunnostussuunnitelmat ja niiden toteuttaminen
- Eri toimijoiden välisen yhteistyön ja tiedonkulun lisääminen.

Yhteistyötä tehdään kylien, kuntien, yhdistysten ja maanomistajien lisäksi metsä- ja ympäristöalan neuvonta-, koulutus- ja viranomaisorganisaatioiden kanssa.

H. Palvelut

Tavoite: Arkipäivän sujuvuus on maaseudun ihmisen perusoikeus.

Keskittymiskehitys jatkuu edelleen myös harvaan asutulla maaseudulla: julkiset ja yksityiset palvelut keskittyvät taajamiin ja erityispalvelut seutu- ja maakuntakeskuksiin. Tällä hetkellä alueemme kunnat ja yksityissektori tarjoavat laadullisesti ja määrällisesti hyvät palvelut, vaikkakin osa asukkaista nurisee erityispalvelujen ja – tuotteiden heikkoa saatavuutta. Kaiken kaikkiaan läheisyyden ekonomian hyvät puolet tuntuvat alueemme ihmisten arkipäivässä.

Palvelujen kohtuullisen saavutettavuuden turvaamiseksi jatkossakin tarvitaan tulevaisuudessa uusia innovatiivisia ratkaisuja ja eri toimijoiden välistä tiivistä yhteistyötä. Uusilla joustavilla palvelutuotannon malleilla turvataan palveluiden kohtuullinen saavutettavuus ja arkielämän toimintojen sujuvuus sekä lisätään alueellista tasa-arvoa ja sosiaalisesti kestäväää kehitystä.

Kuntien palvelutuotanto siirtyy enenevässä määrin yksityis- ja kolmannen sektorin hoidettavaksi. Työnjako hoidetaan ostopalvelusopimuksin. Palveluyrittäjyys voi perustua osa-aikaisuuteen tai sesonkiluonteisuuteen ja myös asiakasryhmä voi vaihtua vuodenkulun mittaan. Matkailijat ja loma-asukkaat auttavat säilyttämään ja kehittämään sekä yksityisiä että julkisia palveluja. Alueellamme on tarpeita esim. mökkitalokaritoiminnan kehittämiseksi joko yritys- tai yhteisöpohjalta.

Palveluyrittäjyys voi kehittyä myös täysin oman alueen ulkopuolisille asiakkaille. Tällä lailla erikoistuneita yrityksiä on mm. matkailupuolella, lapsi- ja vanhuspalvelujen tarjoajissa ja toimistopalvelujen tuottajissa, ja kasvukeskusten hintatason noustessa tällaisen palveluyrittäjyyden mahdollisuudet lisääntyvät.

Toimenpiteitä ovat:

- Eri toimijoiden välisen yhteistyön tiivistäminen, verkkojen laajentaminen
- Osaamisen ja palvelumyönteisyyden edistäminen

- Erilaisten palvelujen tuotantomallien etsiminen ja uusien mallien kehittäminen yhteistyön ja sopimuksellisuuden pohjalta
- Palvelujen saatavuuden kehittäminen, kts. myös logistiikka.

Palvelusektorilla tehtävän yhteistyön osapuolia ovat mm. palveluita tuottavat ja ostavat yritykset, kunnat, kylät ja yhdistystoimijat sekä palvelujen rahoittamiseen ja kehittämiseen kykenevät organisaatiot, kuten Raha-automaattiyhdistys, erilaiset säätiöt, lääninhallitus, Keski-Suomen Liitto.

I. Kulkeminen ja logistiikka

Tavoite: Kattavat kuljetus- ja kulkemispalvelut toiminta-alueemme laidasta laitaan.

Harvaan asutun maaseudun väestö jakautuu kulkemistarpeiltaan kahteen ryhmään: 1) lapset/nuoret ja eläkeläiset, jotka tarvitsevat säännöllisesti tukea saavuttaakseen erilaisia palveluja, 2) aktiiviväestö, joka ei juurikaan tarvitse tukea palveluja saavuttaakseen. Autottomuus on harvinaista. Mökkiläiset kuuluvat useimmiten ryhmään kaksi. Yrityksillä voi olla erityistarpeita logistiikan osalta!!!

Palvelujen saavutettavuus pitää sisällään erilaiset yhteiskunnan ja yksityisten toteuttamat liikkumisjärjestelmät, kuten kimpakyydit, palveluautot, pali- ja kutsutaksit, naapuriapujärjestelmä jne. Julkisten palvelujen keskittyminen luo entistä suurempia paineita paitsi vaihtoehtoisten palveluverkkojen luomiseen myös palvelujen saavutettavuuden kehittämiseen. Maaseudun vetovoimaisuuden ja mm. vanhusten kotona asumisen mahdollistamiseksi myös paikallisliikenne- ja asiointipalveluja on kehitettävä osana koulu- ja ateriapalvelukuljetuksia.

Keski-Suomea halkovat useat maantiet ja rautatieverkosto, sekä lisäksi hyödynnettävissä on vesireitit ja Tikkakosken lentokenttä. Sijaintimme keskellä Suomea Keski-Suomen ja Pirkanmaan raja- maastossa on otollinen, jotta kuljetusyrietykset voisivat perustaa tänne logistiikkakeskuksia. Yhtä tärkeä on huolehtia paikallislogististen palvelusten kehittymisestä. Esim. suoramyntipisteiden tavarakuljetukset voisivat perustua vapaaehtoisuudelle ja yhteistyölle.

Liikenneväylien kunnossapitoon olisi satsattava tulevaisuudessakin ja maakuntakaavassa otettava terävä kanta kyseiseen mahdollisuuteen (logistiikkakeskuksiin). Keski-Suomen ja pohjoisen Suomen kansanedustajien olettaisi löytävän tärkeissä asioissa yhteisymmärryksen ja lopettavan itsekään politikoinnin.

Logistiikan kehittämisen painopisteitä ovat

- Kansalaisten oman aktiivisuuden – omatoimisuuspotentiaalın ja yhteisvastuun – lisääminen.
- Julkissektorin kanssa yhteistyössä tehtävä logistinen kehitys maaseutuväestön tarpeita vastaavaksi.
- Logististen järjestelmien tunnetuksi tekeminen ja luovat sovellutukset maaseutualueilla.

J. Asumisviihtyisyys ja vetovoimaisuus

Tavoite: Vesuri-alue on viihtyisä ja monimuotoinen asumis- ja yrittämisympäristö, jossa arki sujuu, elämä on laadukasta ja yhteisöllisyys kukoistaa

Maaseutuasumisen suosio on monien viimeaikaisten tutkimusten mukaan edelleen kasvussa. Erityisesti kaupunkien läheisen maaseudun vetovoima kasvaa. Laadukas asumistarjonta ja toimivat palvelurakenteet ovat erittäin tärkeitä menestystekijöitä alueiden välisessä kilpailussa. Maaseudun kehittä-

tämistyöllä voidaan kohentaa merkittävästi alueen vetovoimaisuutta ja viihtyisyyttä, ihmisten hyvinvointia ja taloudellista toimintaympäristöä. Tämän ovat todistaneet myös Vesuri-ryhmän edellisten ohjelmakausien hankkeet ja niiden tulokset.

Yksi asumisviihtyisyyden vetovoimatekijä on yhdessä tekeminen ja kokeminen. Paikallisyhteisöt järjestävät toimintaa ja tarjoavat toimintamahdollisuuksia, jolloin ihmisten kohtaaminen ja tutustuminen helpottuu ja kaiken ikäisille järjestyy mielekästä tekemistä ja kokemista. Yhteisö myös helpottaa arkiaskareiden hoitamista esim. lasten harrastusten tuominen omalle lähialueelle tai yhteiskyyditykset kirkonkylälle.

Maallemuuton esteitä pitää poistaa. Haasteina ovat maanomistusolojen ja suunnitelmallisen rakentamisen (esim. rypälekyllämalli) kehittäminen, maanomistajien asenteiden muuttaminen uudisasutukselle myönteiseksi ja/tai vanhojen rakennusten käyttöönottoa suosivaksi sekä maaseutualueiden henkisen ilmapiiirin kehittämistä vastaanottavaksi ja sallivaksi!

Harvaan asutullakin maaseudulla säilyy tietty runkoasutus, vaikka autioituneiden neliökilometrien määrä kasvaa jatkuvasti. Vastavoimana autioitumiselle toimivat 1) maa- ja metsätalous, 2) eläkeläisväestö, 3) mökkiläisyys, 4) elinkeinot, joiden harjoittaminen ei vaadi keskusten välitöntä vaikutusta, ja 5) elinkeinot, jotka hyötyvät maaseutuelementeistä, esim. rauha, hiljaisuus, turvallisuus, luonnonkauneus, metsä- ja peltoresurssi sekä 6) ihmiset, jotka arvostavat luonnonrauhaa, hiljaisuutta ja kauneutta ja sietävät pitkiä välimatkoja, palvelujen etäisyyttä ja luonnonolosuhteiden armoilla olemista.

Ohjelmalla lisätään alueen yksilöiden ja yhteisöjen aktiivisuutta ja yhteistyötä hyvinvoinnin, osallisuuden ja sosiaalisen pääoman lisäämiseksi. Näin lisätään myös alueellista tasa-arvoa ja sosiaalisesti kestävä kehitystä. Tiedottaminen ja tiedon sujuvan kulun varmistaminen niin kylä- kuin maakuntatasolla ovat tärkeitä työkaluja.

Toimenpiteitä:

- Kehitetään yhteisöjen sisäistä ja välistä tiedotusta ja tiedonkulkua, levitetään tietoa hyvistä käytännöistä.
- Organisoidaan asumispaikkojen (talot, tontit, tilat) löytäminen ja markkinoiminen kylä-, kunta- ja maakuntatasoilla.
- Puretaan maaseudulle rakentamisen ja siellä asumisen esteitä.
- Tuetaan työelämän ja asumisen joustavaa yhteensovittamista.
- Edistetään maaseudulle muuttavien/vierailevien ihmisten osallistumista lähiyhteisöjen toimintaan.
- Vaikutetaan yhteiseen ympäristöön, järjestetään erilaisia tilaisuuksia ja tapahtumia, lisätään eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja tuntemista.

Toteutamme omalta osaltamme Keski-Suomen kyläohjelmaa ja teemme yhteistyötä tulevan teemaohjelman, kuntien, muiden toimintaryhmien, eri alueorganisaatioiden (esim. ympäristökeskus) ja tietenkin kylien ja yhdistysten kanssa tavoitteen saavuttamiseksi.

7. TULOSTAVOITTEET

Ohjelman tavoitteena on lisätä alueen elinkeinotoimintaa ja työpaikkoja, ihmisten aktiivisuutta ja omatoimisuutta, alueen väestömäärää ja palveluja. Tavoitteita tarkennetaan kevään 2006 aikana.

Tulostavoitteet:

- Toteutettuja kehittämishankkeita	100 kpl
- Toteutettuja yrityshankkeita	40 kpl

- Uusia yrityksiä 30 kpl, joista naisyrityksiä 15 ja nuoria 5
- Uusia työpaikkoja 80 kpl, joista naiset 50 ja nuoret 10
- Uudistettuja työpaikkoja 150 kpl (25 htv), joista naiset 90 ja nuoret 10
- Hankkeen aikana työllistyvät 90 kpl (45 htv), joista naiset 60 ja nuoret 10
- Kehittämistoimintaan osallistuvat 10 % väestöstä = 4 800 henkilöä

8. ANALYYSI TOIMINTA-ALUEESTA

Vesuri-alueen muodostaa seitsemän kuntaa, Jämsä, Jämsänkoski, Keuruu, Korpilahti, Kuhmoinen, Multia ja Petäjävesi. Kuntakohtainen analyysi on tehty tilastojen, kyselylomakkeiden (98 kpl), kuntatilaisuuksien (15 tilaisuutta, 103 osallistujaa) sekä edellisten ohjelmakausien hankkeiden tulosten ja hanketoimijahaastattelujen (86 kpl) pohjalta. Vaikka toiminta-alueemme kunnissa on tiettyjä eroavaisuuksia, on myös lukuisia yhdistäviä tekijöitä, joista vahvimpana ovat matkailuelinkeinon ja palvelujen kehittämistarve, erityisesti vanhuspalvelut, sekä tarve houkuttaa uusia asukkaita ja edistää työllisyyttä. Kunnat ovat melko pieniä ja tarjoavat asukkailleen kohtuullisen hyvän palveluvarustuksen. Yhteistyöllä ja kustannustehokkuudella uskomme palvelujen saatavuuden jatkuvan.

Kunta	Väkiluku 31.12.2004	yli 60 v. 31.12.2004	%	Kunta	Väkiluku 31.12.2004	yli 60 v. 31.12.2004	%
Jämsä 1.1.2007	16 382	3 681	24,1 %	Kuhmoinen	2 838	1 060	37,4 %
Jämsänkoski	7 524	1 737	23,1 %	Multia	2 036	728	35,8 %
Keuruu	11 260	2 967	26,3 %	Petäjävesi	3 682	947	25,7 %
Korpilahti	4 985	1 333	26,7 %				
*) Längelmäen kuntaliitos otettu huomioon				Yhteensä	48 707	12 453	25,6 %

Suomessa ollaan vähentämässä kuntien lukumäärää ja kunnille tarjotaan vaihtoehtoja palveluiden tuottamiseen ja yhteistyön lisäämiseen. Toisaalta liitoksiin pakottaminenkaan ei ole valtiovallan taholta poissuljettu. Tuoreimpina malleina ovat nousseet ns. seutukuntamalli ja aluekuntamalli. Aluekuntamallissa kaavaillaan mm. kylille vastuuta palveluiden tuottamisesta. Vesuri-ryhmänkin alueella kuntaliitoskeskustelu veloo vilkkaana eri kunnissa.

8.1.Jämsä

Jämsä kuuluu Sisäasianministeriön kaupunki- ja maaseutuajaottelussa *vuorovaikutusalueeseen* (MMM:n julkaisuja 15/2004). Jämsä on metsien, metsä- ja ilmailuteollisuuden ja nyt myös matkailuteollisuuden ympärille kietoutunut ”Äijä”-kaupunki, joka on alkanut huolestua asemastaan ympäröivien kasvukeskusten paineessa. Äänekosken seutukunta on ajamassa Jämsän seudun ohitse taloudellisilla ja väestömittareilla mitattuna.

Jämsässä **väestö vähenee** ja asukkaiden keski-ikä nousee. Kuntaliitokset (Kuorevesi, Längelmäki) ovat tilapäisesti nostaneet Jämsän asukasluvua, v. 2007 alusta n. 16.380 henkilöä, mutta poismuutoliikenne on harmillisen vilkasta. Kunnallista palveluvarustusta ollaan supistamassa ja mm. kouluverkon purkaminen on herättänyt kiihkeitä tunteita. Kehittymistähtoiset kylät patistavat kaupunkia muistamaan maaseutujuurensa.

Metsäteollisuus antaa vahvan taloudellisen perustan alueen asukkaille ja kunnille, mutta alan työllistyvyyden kehittyminen on taittunut jo toistakymmentä vuotta sitten. Heikkoutena on ohut yrittämiskulttuuri ja vähäinen kiinnostus yrityskoon kasvattamiseen. Ongelma on tunnistettu ja toimiin ryhdytty. Pk-yritystoimintaan ja yrittäjyyskasvatukseen on panostettava, jotta alueelle saataisiin uusia yrityksiä, työpaikkoja ja asukkaita. Yritysmahdollisuuksia on, pian on pula ammattilaisista,

kuten putkimiehistä ja nuohoojista. Lisäksi esiin nousivat energiatalouden tulevaisuuden näkymät esim. ruokohelpi, hake ja energiajäte. Myös ikuinen lupaus, elintarvikkeiden jatkojalostus, kannattaa jatkossakin muistaa. Keski-Suomi on elintarvikealan takapajula, meillä ei ole mitään oma-leimaista ja vaikka jotain löytyisi, ei sitä osata markkinoida eikä tuotteistaa! Parhaita tuloksia on saanut aikaan Sky-projekti, jonka tavoitteena on luoda pysyvä malli yrittäjäkasvatukseen. Koulutus-tarjontaa olisi monipuolistettava ja muokattava yritysten tarpeiden mukaan.

Himos Hiihtokeskus kehittynee lähimmän kymmenen vuoden aikana aidoksi ympärivuotiseksi **matkailu**keskukseksi, mikä levittää hyvinvointia ja elinkeinomahdollisuuksia laajalle alueelle. Himos-matkailun MasterPlanissa on hyviä kehittämisen eväitä. Matkailu ja ”luova toimiala” herättävätkin innokasta keskustelua. Luovalla toimialalla tarkoitetaan tässä yhteydessä lähinnä omaperäisten ideoiden tuotteistamista ohjelma- ja tuotepalveluihin. Palveluiden laatua olisi parannettava ja olisi tuotettava sisältöä maaseutumatkailuun. Myös luonnon tarjoamat mahdollisuudet tulisi hyödyntää paremmin, mm. Päijänne ja vaellusreitit. Asiakaslähtöisyys on oltava tuotteistamisen pohjana! Yrittäjien yhteistyö on ainoa tapa tuottaa haluttuja laadukkaita palveluita kustannustehokkaasti!

Jämsän sijainti on oivallinen, lähellä ovat niin Tampere, Lahti kuin Jyväskyläkin. Hyvät liikenneyhteydet paranisivat entisestään, jos Hallin lentokenttä saataisiin myös siviilikäyttöön. Mutta miten saada Jämsän seudulla työssä käyvät asumaan Jämsän seudulle? Asuinkunta-ajattelun selkeyttäminen ja takaisin luontoon – buumin hyödyntäminen on mahdollisuus. Kaavoitus ym. rakentamiseen ja palveluihin liittyvät asiat on hoidettava kuntoon. Nykyihmiset harvoin haluavat muuttaa sysikorppeen, joten yhteisymmärrys muuttohalukkaiden ja Jämsän asuttamispolitiikan välille lienee löydettävissä.

Jämsän seudulle saatavat tapahtumat tai messut tulisi käyttää paremmin eduksi. Ne ovat seudun käyntikortteja!

8.2. Jämsänkoski

Jämsänkoski kuuluu Sisäasianministeriön kaupunki- ja maaseutuajattelussa harvaan asuttuun maaseutuun. Jämsänkoski on paperiteollisuuskaupunki, jossa suurin osa väestöstä asuu taajamissa. Väestön vähenemisestä ja ikääntymisestä huolimatta Jämsänkosken keskusta tarjoaa kohtuullisen hyvät palvelut kuntalaisille ja Koskenpään kylä on toinen merkittävä palvelupiste. Koskelaisia oli v. 2004 7.524 asukasta.

Jämsänkosken maaseutumaisuus, puhdas luonto ja rauhallinen maalaismiljöö nousivat tärkeimmäksi vahvuudeksi. Vahva teollisuus todettiin Jämsän tapaan kaksiteräiseksi miekaksi: se on ollut vahva työllistäjä mutta samalla Jämsänjokilaaksossa ei ole muodostunut yrittämisen kulttuuria. Mahdollisuutena nähtiinkin palvelualan yrittäminen ja etenkin matkailualan yrittäjäisyys. Myös teollisuuden alihankintaketjuista toivottiin kehitystä työllisyystilanteeseen. Yrittäjäystävällisyys pitää olla muuttakin kuin kauniita sanoja – tukitoimia tarvitaan niin kunnan kuin kehittämis- ja koulutusorganisaatioiden osalta!

Kunnallisia palveluja tullaan karsimaan ja kuntaliitoskeskustelukin on noussut esiin. Palvelujen kehittymistä voi hidastaa alueen ihmisten vähäinen kiinnostus yrittäjyyteen. Jämsänkoskelaisten tulot ovat keskimääräistä korkeammat – ostopotentiaalia siis on. Asukasyhdistykset ja muut järjestöt ovat aktivoituneet ja hankerahoitusporukkaa on käytetty erilaisten liikkumis- ja viihtymispalvelujen kehittämiseen. Yhteisvastuun tunne on kasvussa, mutta niin taitaa olla nurkkapatriotismikin.

Jämsänkosken sijainti on oivallinen. Asuinkunta-ajattelun selkeyttämistä kaivattiin myös Jämsänkoskella. Tonttitarjonta on monipuolisempaa ja aktiivisemmin esillä kuin naapurikunnassa ja asuntojen suhteellinen edullisuus houkuttaa muuttajia. Uudet asukkaat toisivat piristystä jo nyt aktiivisiin kylä- ja asukasyhdistyksiin, joiden lukumäärä on lisääntymään päin.

Jämsänkosken heikkouksina ja uhkina koettiin paikkakunnan yhteistyön puute ja näköalattomuus, jotka saattavat johtaa elinkeinotoiminnan kuihtumiseen ja työttömyyden kasvuun. Jämsänkoskella-kin ikärakenteen vääristymä ja väkimäärän lasku huolestuttivat kansalaisia. Vanhusten osuus kasvaa ja lapset vähenevät. Palkansaajien ansiot ja yritysten liikevaihdot olivat tilastojen mukaan kasvaneet ja eräs toimija kiteyttikin asian, ”kun väki vähenee, niin pidot paranevat...”. Etenkin Jämsänkosken maaseutu-, riista- ja metsätalouden toimipaikkojen roima taantuma herätti epäilystä tilastotietojen paikkaansa pitävyydestä. Tilojen määrä on laskenut 2000-luvulla vain 14,2 %, mutta taantuma on ollut selvästi tuntuvampi toimialan oheispalveluissa.

8.3.Keuruu

Keuruu on ydinmaaseutua. Keuruu on panostanut metalliteollisuuteen ja palveluelinkeinojen kehittämiseen ja niinpä tällä hetkellä metallialan työntekijöistä on suorastaan pulaa. Siksi tuntuu merkittävältä, että väestöennusteeltaan kunta on vahvasti tappiollinen: vuoteen 2010 mennessä väkiluku putoaa yli 5 %. V. 2004 keuruulaisia oli 11.260 henkilöä.

Kurjistuva kuntatalous ja väestön väheneminen ovat pakottaneet julkispalvelujen leikkauksiin, mikä on synnyttänyt vahvaa vastustusta kyläkunnilla. Keuruulle ominaista on aktiivisten kylien ja yhdistystoimijoiden suuri määrä. Niistä merkittävimpiä lienevät Haapamäen rautatieläisyyteen pohjautuva kyläyhteisö ja nopeasti kehittyvä Etelä-Keuruun Kylät.

Bioenergian (pelletti) tuotannossa ja käytössä Keuruu on jo rinnan mitan edellä muita toiminta-alueemme kuntia. Lisäksi Keuruu on metsiä hyödyntävä ja monimuotoisia maaseutuelinkeinoja etsivä kunta, jossa harjoitetaan vielä kohtuullisen paljon karjataloutta ja marjantuotantoa.

Keuruu tunnetaan myös vahvana luonnonkauniina matkailukuntana, joka kehittää luonnossa liikumismahdollisuuksia. Luontainen vesistöjen hyödyntämiskeino on kalastus, jota olisi kehitettävä entistä enemmän. Matkailuväen yhteistyöllä saataisiin kehitettyä erilaisia, asiakkaiden tarpeita tyydyttäviä, kalastuspaketteja mm. Kylpylä-hotelli Keurusselän kokousasiakkaille. Luontonähtävyydet pitäisi saada karttaan ja maastoon olisi saatava opasteita, sekä koulutettua kyläläisistä paikallisluonto-oppaita.

Jotta Keuruulle olisi jatkossakin helppo tulla, on tieverkoston kunnossapitoon panostettava. Myös rautatieliikenteen turvaaminen on tärkeää. Hyvät liikenneyhteydet yhdistettynä keskeiseen sijaintiin edesauttavat myös uusien yritysten sekä uusien asukkaiden muuttoa Keuruulle. Keuruulla on työvoimaa, mutta se ei vastaa yritysten tarpeita. Koulutusta olisi kehitettävä täsmämallin mukaisesti, jotta työ ja tekijä kohtaisivat toisensa. Keuruulla on keskiasteen tutkinnon suorittaneita väkilukuun suhteutettuna jopa enemmän kuin Keski-Suomessa keskimäärin. Niinpä ”koti Keuruulla ja työt muualla” -ajattelumalli olikin usean läsnä olleen mielessä. Keuruulla on mietittävä ”tyhjiillään olevien” kiinteistöjen käyttösuunnitelma. Etenkin Kalettoman varikon juuri kunnostettujen tilojen käyttäjiksi löytyisi useita halukkaita.

Tiukentuva talouselämä tarjoaa palveluiden ulkoistamisen kautta mahdollisuuksia yrittäjyyteen. Etenkin terveys- ja hoivapalveluissa löytyy työnsarkaa, sillä Keuruulla on huolena ikärakenteen vääristyminen ja asukasluvun lasku. Myös edellä mainittu matkailu ja etenkin liikunta- ja luontomatkailu ovat jatkossa tuomassa Keuruulle mm. maastoliikuntakeskuksen myötä lisää tunnettavuutta. Entä miten käy maatalouden työpaikoille? Perusmaatalous taantuu, peltopinta-ala pysyy kyllä ennallaan (4800 ha), mutta osa peltoalasta siirtynee energiatuotantoon. Metsätalous säilyy vahvana, mutta mitä muita vaihtoehtoja? Tilojen erikoistumisesta on puhuttu, mutta esim. marjanviljelyn kannattavuus on v. 2005 pohjalukemissa. Keuruulla kaivattiin tulevaisuuden tutkijan mielipidettä, ei enää staattisia tilastoennusteita!

Yhteistyössä ja sen lisäämisessä kaikilla elämän osa-alueilla olisi kehitettävää. Se auttaisi jopa synnytyvyyttä lisäävästi! Keuruulla nuorten aktiviteettejä olisi kuntalaisten mielestä lisättävä, etteivät nuoret karkaisi Keuruulta iäksi. Yhteistyössä on myös mietittävä, miten erilaiset palvelut tullaan

jatkossa järjestämään ja miten turvataan ”syrjäkylien” asukkaiden palvelujen saatavuus. Aktiiviset kyläyhdistykset voivat varmasti olla eräs hyödyllinen kumppani palvelujen tuottamisessa.

Väestön ikääntymisen ohella Puolustusvoimien työpaikkojen kohtalo huolestutti useita keuruulaisia. Keuruun kokoiselle paikkakunnalle Puolustusvoimat on erittäin merkittävä työnantaja.

8.4.Korpilahti

Korpilahti kuuluu Sisäasianministeriön kaupunki- ja maaseutuajaottelussa yhteiseen vuorovaikutus-alueeseen. Jyväskylän seudun imussa Korpilahti on muokkaantumassa agraariyhteisöstä asumiskunnaksi. Korpilahdella asui v. 2004 4.985 asukasta. Korpilahti on kaunis, runsasvetinen kunta, jonka erityisvahvuutena on aktiiviset kasvuhakuiset kyläkunnat. Kylillä usko tulevaisuuteen elää vahvana ja niin myös kunnassa: talouden madonluvut on kärsitty, vaikeat kustannusten leikkauspäätökset tehty ja suunta on ylöspäin.

Korpilahden keskustassa kiinnittää huomiota satama-alue ja liikekeskuksen virkeys. Palveluelinkeinot ja pienyrittäjyys kehittyvät ja loma-asukkaat tuovat koko kunnan alueelle lisää ostovoimaa. Kunta toivoo erityisesti vanhuspalvelujen vaihtoehtojen kehittymistä. Tavoitteena on tarjota vanhuksille turvallinen vanhuus omassa kodissa niin pitkään kuin mahdollista.

Maaseutu ja puhdas luonto ovat korpilahtelaisten mielestä Korpilahden suurimmat vahvuudet. Heille on erittäin tärkeää, että kunnan palvelut säilytetään ennallaan tai ainakin hyvällä tasolla. Tarkoituksena on, että Korpilahden väkimäärä kasvaisi ennusteiden mukaisesti ja näin ollen Korpilahden täytyy säilyä houkuttelevana asuinkuntana, joka toivottaa uudet asukkaat tervetulleeksi. Kaavoituksessa olisi otettava huomioon kyläsuunnitelmat ja myös varmistettava erilaisten tonttien/rakennuspaikkojen saatavuus. Tonttien markkinoinnissa ja etenkin esittelyssä ovat kyläläiset erittäin halukkaita auttamaan. Kunnan omia internet-sivuja olisi päivitettävä mm. lisäämällä sinne kylien sekä historiallisten kohteiden esittely. Maallemuuttajan motiivit olisi tiedettävä. Tällä hetkellä korpilahtelaiset arvelivat, ettei esim. jyväskyläläinen nuori-perhe muuttaisi keskustasta toiseen, vaan nimenomaan maalle, jossa on toimiva kyläkoulu ja rauhaa sekä turvallisuutta. Tätä kehitystä uhkaa Korpilahden kunnan heikko taloudellinen tilanne ja mm. kyläkoulujen lakkauttaminen.

Korpilahden sijainti on hyvä, mutta etenkin paikallisteiden kuntoon rapistumassa. Lähellä ovat Jyväskylä ja Jämsä, eikä Häme eikä Pohjanmaakaan ole kaukana. Toimivat internet-yhteydet auttavat myös yhteyksien pitoa. Tällöin ei tarvitse aina itse lähteä hoitamaan asioita paikanpäälle ja samalla paranevat yrittäjien toimintaedellytykset sekä etätömahdollisuudet. Silti välimatkat kylien välillä ja esim. asumusten ja harrastuspaikkojen välillä ovat pitkät. Ongelma on suurin koululaisten ja nuorten kohdalla.

Yrittäjien välistä yhteistyötä kaivattaisiin lisää. Tarvitaan yhteisiä ponnisteluja yhteistyöerokaiden luomiseksi ja markkinointitoimien tehostamiseksi. Kuntaan tarvittaisiin julkisuudessa näkyvä ”kärkiyrittäjä”, joka toimisi kehittämisen moottorina. Myös virkeä yrittäjäyhdistystoiminta parantaa kaikkien yrittäjien yhteishenkeä ja mahdollistaisi yrittäjien kannustamisen (palkinnot, koulutukset, vierailut). Käytännön toimina pohdittiin yrityshautomoa ja toimitilojen löytämisen helpottamista, Jykesin yrittäjäkummi-idea, kuntaan markkinointihenkisen elinkeinoasiamiehen palkkaamista sekä kunnan omaa palvelukalenteria.

Korpilahtelaiset kokevat omin lihasvoimin tapahtuvan luontomatkailevan olevan kaikkein hedelmällisin matkailun osa-alue. Polkupyörällä tai jalan toteutettavat retket, hyvin maastoon ja karttaan merkityillä reitit, tulevat korpilahtelaisten mielestä kasvattamaan suosiotaan. Reittien varrelle olisi tuotettava palveluita, majoituksen ja ateriapalvelujen lisäksi esimerkiksi ”perinneparkkeja” sekä kyläyhdistysten järjestämiä tempauksia ja taukopisteitä. Yhteistyö matkajärjestäjien kanssa helpottaisi palvelujen myymistä. Tapahtumien ja paikallishistorian ja kulttuurin tärkeyttä ei pidä unohtaa. Tapahtumakalenterin olisi oltava helpommin luettavissa. Kesäisin satama-alueetta täytyisi hyödyntää entistä paremmin ja Neste Rallye Finland olisi edelleenkin ajettava Keski-Suomessa!

8.5. Kuhmoinen

Kuhmoinen kuuluu Sisäasianministeriön kaupunki- ja maaseutuajaottelussa harvaan asuttuun maaseutuun. Väestöpohjaltaan ”ukkoutuva” ja väestökadosta sekä korkeasta työttömyydestä kärsivän maalaiskunnan tärkeimpinä vahvuuksina ovat luonto, loma-asukkaat ja käsityöläiset sekä kulttuuri-perimä.

Kuhmoisissa asuu 2.838 asukasta ja loma-aikoina väkiluku kolminkertaistuu. Siksi kuntakeskuksen palvelut ovat huomattavan virkeät ja monipuoliset. Kuhmoistenkin vahvuutena ovat omaleimaiset kyläkunnat, joista kukin vuorollaan on noussut kehittämisen kärkeen. Tällä hetkellä erityisen aktiivisia kyläkuntia ovat Pihlajakoski ja Pataveden-Torvelan alue. Myös Kuhmoisissa luotetaan matkailun ja palveluelinkeinojen vetovoimaan. Vapaa-ajan palvelujen ja huoltopalvelujen kysyntä alkaa olla jo tarjontaa suurempaa.

Kuhmoislaisten mielestä luonto on heidän tärkein valtinsa. Mutta kuinka muuttaa kaunis ympäristö euroiksi? Mainonnan ja markkinoinnin kautta lisätään ihmisten tietämystä Kuhmoisista ja palvelujen saatavuudesta huolehditaan. Esimerkiksi kesäasuntoja saisi tiedustella yhdestä puhelinnumerosta ja turisteille olisi tarjolla luontoretkeä. Hurjimmat visioivat jo vuorille köysirataa. Matkailuelinkeinon ja pienyrittäjyyden näkymät ovat kuhmoislaisten mielestä positiivisimmat. Pienyrittäjyyden sisältä nousivat hoivatyö- ja mökkitalakkari-yrittäjyys.

Kuhmoisten keskeinen sijainti suhteessa Etelä-Suomeen on Vesuri-kunnista parhain, sillä Kuhmoinen on Keskellä: Lahdesta 80 km, Jyväskylästä 90 km, Tampereelta 80 km! Liikenneyhteydet ovat hyvät mutta väylien kunto olisi turvattava myös tulevaisuudessa ja etenkin paikallistieverkon ja vesiliikenteen palveluita olisi kehitettävä. Uudet asukkaat ovat tervetulleita Kuhmoisiin. Kunta suhtautuu myönteisesti loma-asuntojen muuttamiseen pysyvään asuinkäyttöön. Kylien kaavoitus- ja infrastruktuuriasiat on hoidettava kuntoon. Nykyihminen tarvitsee ja vaatii hyvää palvelua, kuten hyväkuntoisia paikallisteitä, internet-yhteyttä jne.

Kunnan imagon perään kyseltiin. Omaa historiaa ja perinnettä arvostetaan. Tarvittaisiinko markkinointikoulutusta? Miksei Kuhmoisten hyvistä asioista uutisoida? Kunnan tulevaisuus askarrutti monia. Onko edessä kuntaliitos vai riittääkö nykyistä pidemmälle viety kuntayhteistyö. Kuntalaiset ovat tajunneet, että pienen kunnan talous on tiukalla.

Kuhmoisten ikärakenteen vääristymä ja väkimäärän lasku huolestuttaa. Tällä hetkellä kunnanpalveluihin ollaan hyvin tyytyväisiä, mutta kuntalaiset miettivät, kuinka pitkään palvelut mahtavat säilyä ennallaan. Eräs kuhmoislainen ehdotti tulevaisuuden ”seka-apukeskusta”, jossa yksityiset hoiva-alan yrittäjät tarjoaisivat palveluitaan. Keskuksesta löytyisi halkoja, remonttimiehiä, hammaslääkäri, ateriapalveluita ym. ja sn palveluja voisivat käyttää niin vanhusväestö kuin mökkiläiset.

8.6. Multia

Multia on harvaan asutuun kunta Keski-Suomessa. Se on luonnon monipuolisiin mahdollisuuksiin uskova maa- ja metsätalouskunta, jossa karhuvaaralle ei naureta vaan pyritään tuotteistamaan se! Metall- ja puunjalostusteollisuus ovat kehittyneet viime vuosina kiittävästi ja uusia työpaikkoja on tullut tarjolle. Multia vie lihasvoimamatkailun ja potkukelkkailun maailmankartalle! Kehittyvä maaseutumatkailu luottaa hiljaisuuden ja erämaan vetovoimaan sekä ihmisten ystävällisyyteen.

Multian väestö on vähentynyt ja ikääntynyt viime vuosikymmeninä niin, että kunta on jo sopeuttanut toimintansa kasvavan vanhusväestön tarpeita vastaavasti. Palveluiden kehittäminen on Multialle iso haaste. Yhteistyötä on tehtävä naapurikuntien, yritysten ja yhdistysten kanssa. Näyttävätkö multialaiset yritysten ja yhdistysten yhteistyöyrittäjyydessä muille mallia? Yrittäjiä kaivataan useilla aloilla vanhuspalveluista rakentamiseen ja matkailualalla koetaan edelleen olevan kasvunmahdollisuuksia.

Multia haluaa lähettää positiivisia signaaleja ja toivottaa uudet ihmiset tervetulleeksi. Multia on hyvä paikka asua ja elää. Pengerjoen kaavoittaminen, tonttitarjonnan lisääminen ja infran rakentaminen tuo Multialle uusia asukkaita ja myös yhdistystoimintaan ”uutta verta”. Tonttimarkkinointia on syytä tehostaa ja miettiä jopa porkkanoita uusille tulokkaille. Kylillä on edelleen tyhjiään olevia tiloja. Multialle muuttaneita on muistettava tervetuliaiskirjeellä, jossa kerrotaan kunnan erinomaisista palveluista ja harrastemahdollisuuksista.

Multian suurin vahvuus on osaavat ja itselliset ihmiset! Miten muuten on selitettävissä niin pienen kunnan niin suuret tapahtumat? Yhdistettynä erämaaluontoon kasassa on positiivisessa mielessä arvoituksellinen yhtälö. Multialaiset voivat keksiä mitä tahansa! Kuten karhun jäljestysretki, jossa taataan vähintään höyryävän jätöksen löytyminen. Niinpä Multiaa pitäisikin ryhtyä markkinoimaan uusien symbolien. Vaakunasta tuttu muurahainen kuvaa edelleen hyvin ahkeria ja tunnollisia multialaisia, jotka arvostavat yhä perinteisiä maa- ja metsätalouselinkeinoja. Uutena symbolina ja jopa brändinä voisi käyttöön ottaa karhun.

Multia on mukana ”langaton laajakaista” – pilottihankkeessa, mikä mahdollistaa sekä yrittäjyyden että etätöiden tekemisen kyläkunnilta käsin. Multian kunnan ja kyläyhdistysten sekä kyläkoulujen www-sivujen ilme on uudistettu (www.multia.fi) ja kylien toiminta näkyy kunnan strategisessa suunnittelussa. Kyläkoulujen virkeänä pitäminen on sekä kunnalle että kylille erittäin tärkeää ja multialaiset suunnittelevatkin kouluista kylien toimintakeskuksia.

8.7. Petäjävesi

Raudan kova, huovan pehmeä! Petäjävesi on laadukasta asumista ja harrastusmahdollisuuksia tarjoava luonnonkaunis kunta, jossa kädentaidot ja perinne ovat kunniaissa. Tilastoennusteiden perusteella Petäjävesi on niukasti väestötappiollinen alue seuraavan kymmenen vuoden aikana, mutta viimeaikainen väestökehitys väittää muuta – erityisesti Jyväskylän suunnan kyläkunnat kasvavat huimaa vauhtia. Petäjävesi tekee runsaasti yhteistyötä Jyvässeudun muiden kuntien kanssa ja on aktiivinen osa verkostokaupunkia.

Petäjäveden kuntastrategia on aidosti kansalaislähtöinen ja siinä maaseutuasuminen ja – yrittäminen on otettu erinomaisen hyvin huomioon. Kunta pyrkii kaavoituksen avulla huolehtimaan monipuolisesta tonttitarjonnasta ja panostaa palvelujen kehittämiseen. Painopiste on lasten ja nuorten palveluissa, joskin myös Petäjävedellä vanhusväestön määrä on lievässä kasvussa. Petäjäveden Vanha Kirkko on tärkeä matkailukohde ja lisäksi matkailuelinkeino kehittyy luonnonkauneuden ja maaseutuperinteiden varassa.

Kaunis ja puhdas luonto sekä Jyväskylän läheisyys ja hyvät liikenneyhteydet ovat Petäjäveden vahvuudet. Kaiken kehittymisen takana ovat aktiiviset ihmiset. Yhdistyksillä on paljon toimintaa (talkoot, harrastustoiminta, retket ja juhlat). Jotta kaikki halukkaat pääsisivät mukaan siihen, on tiedonkulkua parannettava sekä kunnan ja kylien välillä, että kyläyhdistysten välillä ja myös yhdistysten sisällä. Internet-yhteyksien saaminen joka torppaan helpottaa yhteydenpitoa, mutta edelleen soittoringit ja kylien ilmoitustaulut ovat käyttökelpoisia tiedotusvälineitä. Teiden heikkenevä kunto ja kunnossapitoasiat olisi ratkaistava jollain tavoin.

Tällä hetkellä Petäjävedellä on erinomaiset koulutilat keskustassa ja Kintaudella ja toimivat terveydenhoitopalvelut. Palveluiden kehittämiseksi ollaan valmiita tekemään myös itse. Uusina yritysideoina nousivat mm. joustava lastenhoitopaikka, kylän oma lomittaja, ruokataksi ja hoivapalveluyrittäjä. Yhdistykset tuottaisivat lisää palveluja harrastepuolelle, kuten näytelmä- ja elokuvapiirejä. Näin Petäjävedellä on hyvä asua ja kunta kiinnostaa uusiakin tulijoita.

Monipuolinen yritys-elämä ja yrittäjyys nähdään lääkkeenä työpaikkojen vähenemiselle, joka petäjävettä huolettaa. Etenkin matkailualan ja siihen liitännäisten alojen yrittäjyys koetaan tulevaisuudessa houkuttelevammiksi. Petäjävedellä on vahvat perinteet käsityö- ja kulttuurisektorilla, joten

matkailutuotteita kannattaa suunnitella näiden teemojen ympärille ja samalla kehittää matkailuun kokonaisvaltaisia palvelu/tuotepaketteja.

8.8.Uurainen

Uuraisten kunta oli Vesuri-ryhmä ry:n ohjelman valmistelussa mukana ja osallistui aktiivisesti ohjelmaprosessiin. Uuraisten kunta teki kuitenkin päätöksen 21.8.2006 siirtymisestä Jyväskylään alaisuuteen, jolloin kaikki Jykes-kunnat kuuluvat samaan toimintaryhmään.

8.9.Toiminta-alue ”Summa summarum”

Ohjelman tavoite on tukea toiminta-alueemme elinkeinotoimintaa ja positiivista väestökehitystä. Jyväskylän ”kauluskunnat” Petäjävesi ja Korpilahti ovat sekä väestökehityksen että elinkeinon kehittämisen osalta edullisimmassa asemassa, mutta myös kasvukeskusten väliin jäävien kuntien asukkaat uskovat alueensa kehittämismahdollisuuksiin. Suurimmat vaikeudet ja toisaalta myös kehittämispaineet ovat isoimmilla kunnilla, joissa teollisuuden rakennemuutos karsii työpaikkoja ja aktiiviväestö muuttaa pois. Erityisesti Jämsässä tarve panostaa yritystoiminnan tukemiseen ja biope- rusteisten elinkeinon kehittämiseen on suuri. Harvaan asutun maaseudun pikkukunnat ovat kärsi- neet rakennemuutoksesta jo pitempään ja niinpä ne ovat myös sopeuttaneet toimintansa vallitsevan tilanteen mukaisesti. Pienissä kunnissa myös kansalaisaktiivisuus ja kuntalaisten sitoutuminen ke- hittämissuunnitelmiin on yleisempää kuin suurissa kunnissa. Pienten kuntien etuna on joustavuus – suuret sopeutuvat nitkaiden.

Toiminta-alueen vahvuutena on sijainti ja palvelut. Koko toiminta-alue on kohtuullisen lähellä ete- län ”hermokeskusta” niin matkailun, loma-asumisen, eläkepäivien paluumuuttoliikenteen kuin yrit- tämisenkin kannalta. Aluetta halkovat hyvät valtatie ja rautatie, lentokenttäkin on kohtuullisen etäi- syyden päässä. Ongelmana ehkä onkin saatavuus ja tunnettavuus. Kauluskunnat ovat jo panostaneet kaavoitukseen ja monipuoliseen tonttitarjontaan, muut kunnat seurannevat perässä. Tunnettavuuden kehittäminen osana Keski-Suomea, väli-Suomea tai järvi-Suomea on tarpeen. Alueen markkinoin- nissa kannattaa nostaa esille pienten kuntien ”erinomaisuus” asuinpaikkana – läheisyyden ekonomi- an periaatteiden mukaisesti meiltä saa kaikkea mitä tavallinen ihminen tarvitsee kohtuuhinnalla ja lyhyillä odotusajoilla.

Yritystoiminnan kehittyminen edellyttää alueen sisäistä ja maakunnallista yhteistyötä – yrittäjien, oppilaitosten, kehittämisorganisaatioiden, hallintoviranomaisten ja ympäristötoimijoiden välille. Maaseudun pienyrittämisen kehittämiseksi merkittäviä alueellisia yhteistyökumppaneita ovat kunti- en lisäksi kunnalliset kehittämissuhteet (Jämsek, KeuLink, Jykes), koulutuskuntayhtymät ja matkai- lu-organisaatiot, joiden kanssa yhteistyötä on harjoitettu jo edellisillä ohjelmakausilla. Edellisen ohjelmakauden yhtenä tuloksena on ollut se, että etenkin matkailualan pienyrittäjät ovat tajunneet yhteistyön voiman ja välttämättömyyden – tällä ohjelmakaudella etsitään ja rakennetaan jo konk- reettisia yhteistoimintamuotoja. Haasteena on koota myös muiden toimialojen harvalukuisat yrittä- jät yhteen niin, että myös he pystyvät hyödyntämään yhteishankintojen, logistiikkapalvelujen, markkinointi- ja myyntiverkostojen, innovaatioiden ja erityisesti vertaistuen etuja.

9. VESURI-RYHMÄN OHJELMAN SUHDE MUUHUN ALUE- JA MAASEUDUN KE- HITTÄMISEEN

Aluepolitiikkaa ohjataan ohjelmallisella kehittämistyöllä ja valtakunnan tasolla aluepoliittiset linja- ukset sekä toimenpiteet sovitetaan yhteen hallituksen valtakunnallisessa alueiden kehittämistä kos- kevassa tavoitepäätöksessä, erityisohjelmissa ja eri hallintoalojen alueiden kehittämissuunnitelmissa (MMM:n julkaisu 15/2004). Strategiatyö on monikerroksista ja osittain päällekkäistä. Olennaista on, että erilaiset strategiat sovitetaan yhteen ja sovitaan työnjaosta eri toimijoiden kesken. Alueelli-

sesti maakuntien liittoja on suunniteltu kokoaviksi tahoiksi ja erilaiset alueohjelmat nivottaisiin yhteen uuteen maakuntaohjelmaan.

Vesuri-ryhmä ry. on mukana tässä valta- ja maakunnallisessa strategiaprosessissa. Tavoitteenamme on ollut saada kansalaisten mielipiteet ja ideat kuuluviin tulevissa ohjelmissa (bottom-up-periaate). Tavoitteessa on onnistuttu niin, että voimme todeta toteuttavamme mielellämme omaa ohjelmaamme osana Suomen Maaseudun kehittämisstrategiaa (luonnos 10.11.2005), Keski-Suomen maaseutuohjelmaa ja sitä koordinoivia teemaohjelmia sekä Keski-Suomen maakuntasuunnitelmaa. Paikallisen omaehtoisen kehittämistoiminnan arvostus on kasvanut ja eri ohjelmaprosessit ovat olleet aiempaa avoimempia ja osallistavampia.

Työnjakoneuvotteluja alueen kuntien, kehittämissyhtiöiden, koulutus- ja neuvontaorganisaatioiden, TE-keskuksen eri osastojen, lääninhallituksen ja ympäristökeskuksen on jatkettu vuoden 2006 aikana. Keski-Suomen toimintaryhmät ja TE-keskuksen maaseutuosasto ovat käyneet neuvotteluja eri ohjelmien yhteensovittamisesta ja käytännön toteuttamisesta. Toimintaryhmien rooli yleisessä yritystoiminnan aktivoinnissa ja elinkeinotoiminnan kehittämisessä kasvaa ja merkitys yhteisöjen kehittäjänä säilyy entisellään.

Maaseutuyhteisöjen, -yrittäjyyden ja toimintaryhmäpohjaisen kehittämisen merkitys ja huomioon ottaminen eri kuntien kuntastrategioissa vaihtelee suuresti alueemme kunnissa. Uuden ohjelmakauden haasteena onkin rakentaa entistä parempi ja tuloksellisempi kuntayhteistyö kaikkien kuntien kanssa.

10. OHJELMAPROSESSIN KUVAUS

Vesuri-ryhmän maaseutuohjelma vuosille 2007 – 2013 valmisteltiin reilun vuoden aikana. Ohjelmaprosessi oli avoin ja osallistava ja valmistunut ohjelma on alueen ihmisten tarpeiden mukainen ja näköinen. Ohjelman valmistelusta tiedotettiin aktiivisesti ja sen eri vaiheisiin osallistui yli 300 henkilöä. Ohjelman kirjoitustyöstä vastasi kahden hengen tiimi, jota 21-päiväinen Vesuri-hallitus aktiivisesti ohjasti. Ohjelma oli eri vaiheissaan yhdistyksen nettisivuilla tutustuttavana ja kommentoitavana ja sitä lähetettiin sähköversiona eri toimijoille kommentoitavaksi. Ohjelmaprosessin heikkoutena oli nuorten vähäinen osallistuminen ja kansainvälisten toimien heikko kiinnostavuus.

Prosessin vaiheet:

- Vesuri-ryhmän hallitus päätti 31.8.2004 perustehtävästään: Vesuri-ryhmä luo myönteiset edellytykset maaseudun kehittymiselle ja hyvinvointia maaseudulle.
- Haastateltiin ALMA-kauden hankkeet vv. 2004 – 2006. Saatiin tietoa kehittämistoiminnan tuloksista ja merkityksestä alueelle sekä hyviä kehittämiskäytäntöjä ja uusia kehittämisideoita. Haastatteluilla tavoitettiin yli 70 aktiivista toimijaa.
- Laadittiin ja jaettiin tammikuussa 2005 luottamushenkilöiden tietopaketti yhteistyössä Keski-Suomen kyläverkon kanssa. Pyrittiin antamaan päättäjille tietoa maaseutu- ja aluepolitiikan perusasioista sekä maaseudun kehittämisen työkaluista. Tiedotus tavoitti yli 200 kunnallisvaikuttajaa, mutta palautetta saimme vain muutamilta päättäjiltä.
- Keskusteltiin lähitoimintaryhmien kanssa aluejaoista. Päädyttiin esittämään kunnille vanhaa toiminta-alueita. Jämsän kaupunki osallistuu vain yhden toimintaryhmän toimintaan. Vesuri-ryhmään liittyvät näin mukaan Kuoreveden ja Längelmäen kunnan toimijat. Uuraisten kunta päätyi Jyväsruihin toimijaksi.
- Järjestettiin ”Menestystekijöiden metsästys” ja ”Kohti valoisaa tulevaisuutta” – kiertueet kunnissa. Tavoitteena oli koota yhteen kunkin kunnan toimijat keskustelemaan ja kokoamaan uuden ohjelmakauden kehittämistarpeita ja – ideoita. Menestystekijöitä metsästettiin tuplatiimin avulla ja tulevaisuutta suunniteltiin ryhmäkeskustelun tai ”coffee shop” – menetelmän avulla. Kiertuetta pohjustettiin lähes 800 tiedotus/kyselykirjeellä, joihin saatiin 98 vastausta. Niissä

setvittiin paitsi toiminta-alueen vahvuuksia ja heikkouksia myös mietittiin yhteistyökumppaneita ja yhteistyön suuntautumista. Kutsuja levitettiin myös sähköpostitse ja tilaisuuksista tiedotettiin lehti-ilmoituksilla ja puffijutuilla. Järjestettyihin 15 tilaisuuteen osallistui 103 henkilöä. Kierros osoitti, että Vesuri-toimijoilla on edelleen kehittämistähtoa ja ideoita, mutta että tiettyä hankeväsymystä on. Suhtautuminen oli hieman ristiriitaista: ohjelmatyötä ei koeta kiinnostavaksi, mutta oman tulevaisuuden ja toimintamahdollisuuksien kehittämiseen halutaan panostaa. Yksi kommentti kuuluikin: ”Tehkää te siellä Vesuri-ryhmässä ohjelma niin kyllä me sitten hoidetaan hankkeet.”

- Ohjelmaluonnos hyväksyttiin vuosikokouksessa 26.4.2005, johon Vesuri-ryhmän jäsenten lisäksi kutsuttiin avoimella kutsulla kaikkia alueen ihmisiä sekä kehittämistä kiinnostuneita henkilöitä ja tahoja.
- Vesuri-ryhmä osallistui samanaikaisesti aktiivisesti Keski-Suomen maaseutustrategian ja –ohjelman valmisteluun ja sieltä sekä maakuntasuunnitelman päivityksestä saatuja eväitä käytettiin ohjelmien yhteensovittamisessa.
- Kuntarahoitusneuvottelut aloitettiin syksyllä 2005. Kunnat suhtautuvat pääosin myönteisesti toimintaryhmäpohjaiseen maaseudun kehittämiseen. Viralliset kuntien sitoutumiset ja rahoituspäätökset ovat tämän täydennetyn ohjelman liitteenä
- 13.12.2005 valmistunut ohjelmaluonnos lähetettiin lausuntokierrokselle toimijoille, kuntiin, kehittämissyhtiöille, koulutus- ja neuvontaorganisaatioille, TE-keskukseen, ympäristökeskukseen ja Keski-Suomen liittoon. Täydennetty ohjelma toimitettiin MMM:öön 29.9.2006 mennessä.

11. OHJELMAN UUDISARVO

Vesurin uusi maaseutuohjelma painottuu yritys- ja elinkeinotoiminnan kehittämiseen. Hyviä kokemuksia ja tuloksia antanut yhteisöllistä kehittämistä jatketaan, mutta sinnekin tuovat uusia eväitä sopimuksellisuus ja kansainvälisyys. Vesuri-ryhmä on lisäksi kiinnostunut läheisyyden ekonomia – käsitteen kehittämistä ja käytännön hyödyntämisestä.

11.1. Sopimuksellisuus

Tulevan ohjelmakauden EU:n kautta Suomen maaseudulle tuleva projektirahoitus vähenee oleellisesti. Olisi löydettävä kansallisia keinoja kehittää maaseudun elinvoimaisuutta. Ranskasta lähtöisin olevasta sopimuksellisuudesta on muokkautumassa käyttökelpoinen menetelmä. (30.6.2005, www.satakylat.fi). Sopimuksellisuudella tarkoitetaan rohkeaa ongelmanratkaisua, jolloin eri hallinnonalat, yritykset ja yhteisöt suunnittelisivat ja toteuttaisivat maaseudun palvelualan työt uudella tavalla. Olisi löydettävä ratkaisu, kuinka työt, tekijät, hyödykkeet ja käyttäjät kohtaisivat, jolloin syntyisi pohja yrittäjyydelle ja palkkatyölle. Käytännössä tämä tarkoittaa kansallisten resurssien kanavoimista maaseudun asukkaiden hyvää elämää edistäväksi. Keinoja yrittäjyyden lisäämiseksi olisivat mm. nuorten esiyrittäjyys, starttirahat, työosuuskunnat ja sopimuksellisuus. Sopimukselliset työt voisivat liittyä ympäristönhoitoon, teiden kunnossapitoon, puuyrittäjyyteen, remontti- ja huoltopalveluihin, asiointiin ja hoiva-alalle. Paikalliset toimintaryhmät voisivat olla sopimuksellisuuden välittäjäorganisaatioita, jolloin toimintaryhmät olisivat kansallisesti hoidetun laajan maaseutupolitiikan paikallisia toteuttajia.

11.2. Kansainvälisyys

Globalisaation ja tietoverkkojen myötä kansainvälisyys ja monikulttuurisuus saapuvat myös Suomen maaseudulle. Ihmisten olisi hyvä kehittää maailmankatsomustaan suvaitsevaisempaan suuntaan, opettelemalla muiden kulttuurien tapoja ja uusia kieliä. Erityisesti nuorison on helpompi omaksua uusia asioita, mutta kyllä se vanhakin koira uusia tempuja oppii!

Tulevaisuuden maaseudunkehittämisessä ovat myös kansainväliset kontaktit ja kansainvälisyys yhä tärkeämpiä. Toimintaryhmytyössä kansainvälisyys (kv) on osa jokapäiväistä elämää. Tällöin haistellaan uusia tuulia ja kuunnellaan maailmalta kantautuvia hyväksi havaittuja käytäntöjä. Toimijata-solla, eli kunnissa, kouluissa, yrityksissä ja järjestöissä kansainvälisyys on astetta konkreettisempaa. Useilla kunnilla on ulkomaisia ystävyyskaupunkeja, kouluilla on oppilas- ja opettajavaihto-ohjelmia, yrityksillä asiantuntijavaihtoa ja järjestöillä kansainvälisiä yhteistapaamisia. Oleellista on, että kansainvälisyys lähtee aidosta tarpeesta. Tälläkin hetkellä on olemassa monia erilaisia rahoitus- ja vaihto-ohjelmia, joista kv-asioista kiinnostuneet löytävät melko helposti tietoa. Paikallisen toi-mintaryhmän rooli kv-asioissa on juurikin toimia tiedonjakajana sekä olla auttavana asiantuntijana käytännön suunnitelmissa (esimerkiksi sopimusasioissa). Vesuri-alueella voitaisiin, Maaseutukehi-tys ry:n tapaan, selvittää sidosryhmien kiinnostus kansainvälisiin asioihin.

Erityisesti nuorten sekä yrittäjien kansainvälistyminen on noussut merkittäväksi kohteeksi. Myös toimihenkilö- sekä luottamushenkilövaihtoa tullaan kehittämään tulevalla kaudella yhdeksi kan-sainvälistymisen kärkiasiaksi.

11.3. Läheisyyden ekonomia

Läheisyyden ekonomia on kansalaislähtöistä suunnittelua palveleva käsite, joka korostaa yhdys-kuntien eheyttä ja arkielämän sujuvuutta. Läheisyyden ekonomian luonnehtimissa yhdyskunnissa asunnot, työpaikat ja palvelut ovat joustavasti saavutettavissa. Käsite “läheisyys” ei viittaa pelkäs-tään maantieteelliseen läheisyyteen, vaan esimerkiksi lyhyisiin jonotusaikoihin palveluja hankitta-essa, pysäköinnin helppoutteen ostoksilla käytäessä, palvelujen saamiseen “yhdeltä luukulta” tai sosiaalisten verkostojen monipuolisuuteen.

Kuntien suuri haaste on synnyttää läheisyyden ekonomian luonnehtimia innostavia asuinympäristö-jä. Tämä saattaa olla tehokkainta elinkeinopolitiikkaa. Ehkä Suomen kilpailukyvyyn perustana ovat-kin pienet ja keskisuuret paikallisyhteisöt, joiden sijainti on osin muualla kuin tällä hetkellä valo-voimaisina pidetyillä alueilla.

Läheisyyden ekonomia on käsite, joka suuntaa päättäjiä puntaroimaan, mitkä seikat ovat asukkaille tärkeitä. Maaseudun kehittämisen näkökulmasta tärkeitä toimijoita läheisyyden ekonomiaan perus-tuvassa asukasmarkkinoinnissa ja käytännön aktiviteeteissa ovat kunnat, kylätoimikunnat ja paik-aliset toimintaryhmät.

12. YHTEISTYÖ ERI TOIMIJOIDEN VÄLILLÄ

Yhteistyötä tullaan edelliskausien tapaan jatkamaan ja jopa lisäämään maakunnan muiden toiminta-ryhmien sekä muiden naapuriryhmien kanssa. Jämsässä tapahtuneet ja tapahtuvat kuntaliitokset luovat luontaisen linkin myös maakunnan ulkopuolisten ryhmien kanssa tehtävään yhteistyöhön. PoKo ry:n alueelta siirtynyt entisen Kuoreveden alue sekä Pomoottori ry:ltä siirtyvä Längelmäen osa ovat tulevalla kaudella Jämsän kaupunkia ja Jämsä on edellyttänyt, että tulevalla kaudella kau-punki maksaa ainoastaan yhteen toimintaryhmään kuntarahaa.

Keskisuomalaisten toimintaryhmien hallitukset ovat ideoineet tulevan kauden yhteistyömahdollis-suuksia. Ne tulevat liittymään hallitusten välisen vuorovaikutuksen lisäämiseen, yhteishankkeisiin ja yhteiseen hallinnon hoitoon. Tällä kaudella hyvin toiminutta yhteistyötä maakunnallisen kylien yhteenliittymän kanssa jatketaan ja kehitetään. Erityisen onnistuneita käytännön kokemuksia yhteis-työstä Keski-Suomen kylien kanssa on yhteisestä tiedottamisesta internetsivujen ja yhteisen tiedo-tuslehden osalta sekä maaseudun asumispaikkojen markkinoimisessa.

Alueemme kunnat ovat tärkeimmät paikalliset yhteistyökumppanit maaseudun kehittämistyössä. Kunnille on aktiivisesti tiedotettu toiminnasta ja käynnissä olevista hankkeista. Avointa vuoropuhelua kuntien kanssa tullaan jatkamaan myös tulevilla kaudella. Kaikki kunnat ovat hyväksyneet hallitustasolla ohjelmaluonnoksen ja sitoutuneet ohjelman rahoitukseen.

Vesuri-ryhmä ry:llä tulee jatkossa olemaan myös suurempi rooli alueen kaikkien kuntien elinkeinoelämää palvelevissa verkostoissa. Toiminta-alueella toimii kattavasti kolme kehitysyhtiötä, Jämsek oy (Jämsä, Jämsänkoski, Kuhmoinen), Keulink oy (Keuruu, Multia) sekä Jykes oy (Petäjävesi, Korpilahti) Tähänastisissa neuvotteluissa on todettu Vesuri-ryhmä ry:n rooliksi olla mukana yrityspalveluverkostossa sekä yhtenä mahdollisena rahoittajana että neuvonta- ja aktivointitahona. Yrittäjiltä saadun palautteen mukaan tarve kehittyä ”byrokration puskurina” on suuri. Verkostossa mukana oleminen edellyttää muiden verkoston jäsenten toimintatapojen tuntemista, aktiivista tiedottamista ja yhteisiä säännöllisiä tapaamisia seudun toimijoiden kesken.

Yritystoiminnan edistämisestä ja rahoittamisesta sekä osaamisen kehittämisestä tulevilla ohjelma-kaudella on myös käyty linjanvetoneuvotteluja TE –keskuksen eri osastojen kanssa. Tätä keskustelua tullaan jatkamaan edelleen niin maaseutuosaston kuin yritys- ja työvoimaosaston kanssa.

13. OHJELMIEN YHTEENSOVITUS

Toimintaryhmien ja TE-keskuksen välisissä neuvotteluissa on keskusteltu TE-keskuksen ja toimintaryhmien rooleista maaseutuohjelman toteutuksessa. Vesuri-ryhmä ry:llä on selkeä tehtävä maaseudun yhteisöllisen toiminnan kehittämisessä sekä asumisen ja elämänlaadun edistämisessä paikallisella tasolla. Tulevan kauden ohjelmassa korostuu entistä enemmän myös työ- ja elinkeinomahdollisuuksien lisääminen. Käytyjen yhteensovituskeskustelujen perusteella on todettu toimintaryhmillä olevan tärkeä merkitys uusien yritysideoiden etsimisessä ja yrittäjyyden aktivoinnissa. Heillä on hyvinä alueensa tuntijoina mahdollisuuksia löytää uusia yrittäjiä ja kannustaa oikeita ihmisiä pohtimaan yrittäjyyttä yhtenä vaihtoehtona toimeentulon hankinnassa.

TE-keskuksen kanssa olemme sopineet, että toimintaryhmien tehtävät painottuvat yrittäjyyden aktivointiin. Toimintaryhmillä on hyvä olla välineet yrittämisestä kiinnostuneiden ja alkavien yrittäjien ideoiden testaamista ja jatkokehittämistä varten. Esim. nopeasti käsiteltävät yrityssetelityyppiset kehittämistuet sopisivat tähän tarkoitukseen. Keski-Suomessa on myös TE-keskuksessa käytössä maaseutuosaston ja yritysosaston välisiä rakennettuja tuotteistettuja palveluja maaseutuyritysten yritysideoiden testaamiseen ja liiketoimintasuunnitelmien laatimiseen. Näiden rahoitus tulee yritysosaston kautta, ja ne ovat ainakin tämän ohjelmakauden loppuun käytettävissä, jolloin myös toimintaryhmät voivat ohjata yrittäjiä tämän palvelun käyttöön.

Koska yrittäjyyden edistämisessä on nykypäivänä paljon toimijoita myös paikallistasolla, toimintaryhmien on luotava toimiva yhteistyösuhte ja työnjako mm. kuntien elinkeinotoimen, kehitysyhtiöiden, seudullisten yrityspalvelupisteiden kanssa. Vesuri-ryhmä ry toimii elinkeinollisissa toimenpiteissä tiiviissä yhteistyössä seudullisten kehitysyhtiöiden (Jämsek, Keulink, Jykes) kanssa.

Varsinainen yritysrahoitus hoidetaan pääsääntöisesti suoraan TE-keskuksen kautta. Vesurin ollessa entinen ALMA-ryhmä, keskitytään ensisijaisesti uusien yritysideoiden ja yrittäjien etsintään ja kannustavat toimivia yrityksiä kehittämään toimintaansa. Yrityskohtaisia tukia otetaan käyttöön vähitellen, kun osaaminen ja kokemus toimintaryhmien hallinnossa lisääntyy.

Yhteisessä neuvottelussa työnjaosta on sovittu seuraavasti:

Toimintaryhmien kautta tuetaan/hoidetaan:

- yritystoiminnan ja yrittäjyyden aktivointia, yritysideoiden etsintää
- aloittavien yritysten ohjausta rahoituksen ja asiantuntija-avun löytämiseksi

- olemassa olevien yritysten aktivointia toimintansa kehittämiseen
- paikallisten raaka-aineiden, tuotteiden ja palveluiden jalostamiseen ja kehittämiseen panostavia pieniä yrityksiä
- paikallismarkkinoille suuntautuvia yrityksiä
- kustannusarvioltaan enintään 80 000 euron yrityskohtaisia hankkeita
- työnjakoa tarkennetaan tarvittaessa ennen ohjelman toimeenpanon käynnistymistä
- tarvittaessa neuvotellaan tapauskohtaisesti työnjaosta

14. TIEDOSTUS - JA OSALLISTAMISSUUNNITELMA

Kuluneen kauden hyviä käytäntöjä ja kokemuksia tiedottamisesta hyödynnetään myös tulevilla kaudella. Tiedottamisessa käytetään kulloiseenkin asiaan ja kohderyhmään parhaiten soveltuvaa tiedotustapaa ja -kanavaa. Tiedotuksessa käytetään kahta menetelmää: Sisäisen tiedotuksen kohderyhmiä ovat yhdistyksen hallitus, työntekijät, jäsenet ja rahoitetut hankkeet. Ulkoisen tiedotuksen kohderyhmänä ovat alueen toimijat, kunnat, rahoittajat ja muut yhteistyötahot. Hanketoimijoita informoidaan, ohjataan ja neuvotaan mahdollisimman paljon henkilökohtaisesti.

Toimintaryhmän toiminnasta tiedotetaan pääasiassa kotisivujen, jäsenkirjeiden ja paikallislehtien kautta. Lisäksi ajankohtaisista asioista, koulutuksista, tapahtumista ym., tiedotetaan alueemme toimijoille sähköpostilla. ALMA-ohjelmakaudella on ollut varsin kattava sähköpostiosoiteisto, jonka välityksellä tieto leviää varsin kattavasti eri toimijoille. Hankkeille tiedotus hoidetaan sähköpostilla sekä hakijoille lähetettävillä erillisillä hanketiedotteilla. Lisäksi toimintaryhmän henkilöstö sekä hallitus osallistuu erilaisten toimijoiden kokouksiin, tilaisuuksiin sekä koulutuksiin, joissa voidaan tiedottaa kulloinkin ajankohtaisia asioita.

Hankkeiden toiminnasta tiedottaminen tapahtuu pääasiassa hakijoiden toimesta. ALMA-ohjelmakaudella on hankkeita esitelty toimintaryhmän kotisivuilla sekä maakunnassa ilmestyneessä Keski-Suomen Kyläverkkolehdessä. Lisäksi hyviä esimerkkejä hanketoiminnasta on esitelty erilaisissa tilaisuuksissa.

MOTO- ohjelmaa laadittaessa ja toimialueen kunnissa järjestetyissä tilaisuuksissa alueen toimijat ovat osallistuneet aktiivisesti ohjelman laadintaan. Oman panoksensa antamisella ohjelman tekemiseen toimijat samalla sitoutuvat ohjelman toteutumiseenkin, koska ohjelman painotukset noudattavat alueen tarpeita. Osallistavuus on jo syntynyt tämän prosessin tuotoksena. Tätä osallistamista lisätään hahmottamalla yhden hankkeen ja toimenpiteen vaikutusta koko Vesuri-alueen kehittämiseen pala palalta.

15. OHJELMAN KOKONAISRAHOITUKSEN JAKAUTUMINEN MANNER-SUOMEN MAASEUTUOHJELMAN TOIMINTALINJOIHIN.

Vesuri-ryhmä ry

Arvio toimenpiteiden painotuksista (EU, valtio, kunta) / € ohjelmakaudella 2007-2013,

	ARVIO Vesurin kehyksestä 4 307 364,00 €	EU+Valtio	kunta	julkinen	yksityinen	yhteensä
LINJA 1: Maa- ja metsätalouden kilpailukyvyyn parantaminen, 4%	280 000 €	214 000 €	66 000 €	280 000 €	216 970 €	496 970 €
Maa- ja metsätaloustuotteiden arvon lisääminen (jalostus ja markkinointi) 123 (bioenergia)	200 000 €	150 000 €	50 000 €	200 000 €	163 636 €	363 636 €
Yhteistyö maatalouden ja elintarvikealan sekä metsätalouden uusien tuotteiden, menetelmien ja tekniikoiden kehittämiseksi (maa- ja metsätalous- sekä elintarv. alan innovatiivinen yht.työ) 124 (tukee edell.)	80 000 €	64 000 €	16 000 €	80 000 €	53 333 €	133 333 €
LINJA 2: Ympäristön ja maaseudun tilan parantaminen, 1%	40 000 €	32 000 €	8 000 €	40 000 €	40 000 €	80 000 €
Maatalouden ympäristö- tuot 214 (kosteikot)	20 000 €	16 000 €	4 000 €	20 000 €	20 000 €	40 000 €
Ei-tuotannolliset inves- toinnit 216 (perinnebiot.)	20 000 €	16 000 €	4 000 €	20 000 €	20 000 €	40 000 €
LINJA 3: Maaseudun elinkeinoelämän monipuolis- taminen ja maaseutualueiden elämälaatu, 65%	2 678 364 €	2 152 691 €	525 673 €	2 678 364 €	1 960 130 €	4 638 494 €
Taloudellisen toiminnan lajentaminen maatalouden ulko- puolelle (maatalouden monialaistaminen) 311 (viljelijät)	150 000 €	132 000 €	18 000 €	150 000 €	350 000 €	500 000 €
Tuki yritysten perustamiseen ja kehittämiseen (mikroyritysten perustam. ja kehittäm.) 312	490 000 €	441 000 €	49 000 €	490 000 €	1 143 333 €	1 633 333 €
Matkailuelinkeinojen edistäminen 313	468 364 €	351 191 €	117 173 €	468 364 €	74 296 €	542 660 €
Elinkeinoelämän ja maaseutuväestön peruspalvelut (maaseudun palveluiden kehittäminen) 321	550 000 €	412 500 €	137 500 €	550 000 €	137 500 €	687 500 €
Kylien kunnostus ja kehittäminen 322	620 000 €	496 000 €	124 000 €	620 000 €	155 000 €	775 000 €
Maaseutuperinnön säilyttäminen ja edistäminen (maas. kulttuuri- ja luontoperinnön kehittäm.) 323	300 000 €	240 000 €	60 000 €	300 000 €	75 000 €	375 000 €
Koulutus ja tiedotus (osaaminen, koul.tied.) 331 (yr / kylkeh / ymposaam.koulutt.)	100 000 €	80 000 €	20 000 €	100 000 €	25 000 €	125 000 €
LINJA 4: Leader-tyypp.toimenpiteet (muut), 30%	1 309 000 €	1 047 200 €	261 800 €	1 309 000 €	102 250 €	1 411 250 €
Alueiden tai valtioiden väl.yhteistyö 421	409 000 €	327 200 €	81 800 €	409 000 €	102 250 €	511 250 €
Tr:n toimintaraha 431	900 000 €	720 000 €	180 000 €	900 000 €		
Yhteensä	4 307 364 €	3 445 891	861 473	4 307 364	2 319 350	6 626 714

16. OHJELMAN MUU RAHOITUS

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma on Vesuri-ryhmän pääasiallinen rahoitusväline. Ohjelman budjetti on mitoitettu siten, että asetetut tulostavoitteet on mahdollista realistisesti saavuttaa sekä toimintaryhmän hallintoraha on mitoitettu siten, että hallinnossa pystyy kaksi kokoaikaista työntekijää työskentelemään.

Mikäli tähän kehittämisohjelmaan laaditusta budjetista jäädään merkittävästi alle, eikä näin ollen pystytä täysipainoisesti ohjelmaa toteuttamaan, tullaan Vesuri-ryhmässä hakemaan muuta rahoitusta EU:n muista ohjelmista, mm. ESR sekä EAKR –ohjelmista.